سماجڪ ڪهاڻين

جو مجموعو

ڪلجُگي ڪُنتي

ليکڪ :-

ايم. ٽي. پاڻير

ڪلجڳي ڪنتي

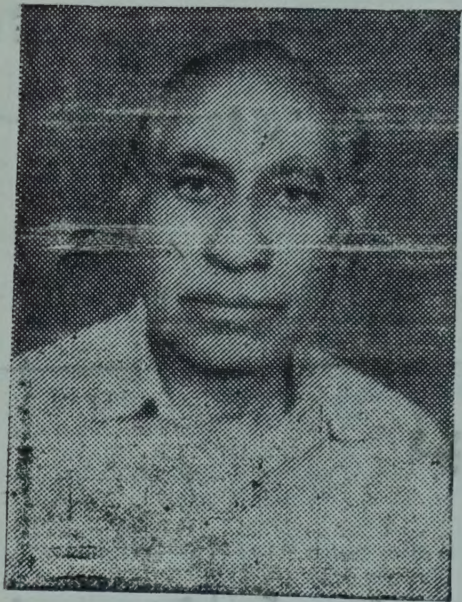
ماجڪ ڪهاڻين جو مجموعو

★

[ڪاپيون ٥٠٠   ڙو پهريون]

ليکڪ :-
ايم . ڊي . ڀاٽيہ اجمير

ليکڪ جا ٻه اکر

هيءَ منهن جو چوٿون ڪتاب آهي. اڳين ڇپيلن ڪتابن کي گهڻن ئي ساهتيڪارن ۽ ليکڪن ۽ ادبين ساراهيو آهي. اُميد ته هيءَ منهنجو نئون ڪتاب "ڪلجڳي ڪٿي" به سڀني کي پسند ايندو. هن ڪتاب ۾ سماجڪ اوڻايون ڏنل آهن. هن ڪتاب ڇپائڻ وقت مون کي ڪافي ڏک لڳو جو منهن جو ننڍو سالو شري گلاب ننداڻي جو دهلي ۾ 22-12-95 تي دل جي تڪليف ڪري سرڳواس ٿيو. هو هڪ ملڻ ساز انسان هو، هو هر وقت هر ڪنهن سٺي ڪارج لاءِ مون کي همت ڏياريندو هو. ايتري قدر جو ڪتاب ڇپائڻ جي باري ۾ ڪافي مدد ڪندو هو. سندس عمر وڏي ڪونه هئي. هو ٦٢ سالن جو هو. جنهن جي ياد هر وقت ستائيندي رهندي. مان شڪرگذار آهيان راجستان سنڌي اڪادمي وارن جو جن مون کي مالي مدد ڪئي. شري ڪشن موٽواڻي جو جنهن سنڌ پرنٽنگ پريس مان ڪتاب وقت تي ڇپي ڏنو. مان سنت سوامي سادورام صاحب هالاڻي

Kaljugi Kunti

(Collection of Social Short Stories)

By :

M. T. BHATIA

M.A.

508/25, Bhang Baori, AJMER-305001

First Edition : 1995

Published by :

M. T. BHATIA

M.A.

508/25, Bhang Baori, AJMER-305001

Printed by :

Sunder Printing Press,

Kaiser Ganj, AJMER-305001

Price : Rs. 20/-

This book has been Published with financial assistance of Rajasthan Sindhi Academy

ڪلجڳي ڪتي

هوءَ بدن جي ٻرٻل ۽ شڪل جي سهڻي هئي. سندس منهن ۾ لعلائي هئي ۽ سندس مک تي مرڪ ڪونه هوندي هئي. سندس پيءُ جو نالو پوڪرداس هو. سندس پيءُ جي مالي حالت سٺي ڪونه هئي. جتي به سندس مائٽي هلندي هئي، اُتيءَ هنڌان ”نه“ ۾ جواب ملندو هو، ڇاڪاڻ ته سڀني کي اِها خبر هئي ته سندس مائٽ ڪيس ڏيتي ليتي ڪونه ڏيئي سگهندا. هن جو نالو ”ڪتي“ هو. سندس مائٽي ڪٿي به نه ٿيڻ ڪري هوءَ اداس رهندي هئي. سندس منهن هميشه ملول رهندو هو. وچوارن ڪتي جي مڱڻي لاءِ ڪافي ڇوڪرا ڏٺا ۽ ڪافي گهر ڏٺا، پر ڪنهن کي به پوڪرداس جو گهر پسند ڪونه هو، ڇاڪاڻ ته پوڪرداس جي ساک شهر ۾ ڪونه هئي. چوندا آهن، ”ڪوشش سان فتحيابي هڪ نه هڪ ڏينهن ٿيندي آهي.“ سو وچوارن وڃي ڪيول ماڻ کي پڪڙيو. ڪيول

درٻار صاحب اجمير ۾ شري ديوداس ديوانيءَ ھريش وريا ٽي اپيٽر ھندو ۽ پٽھن جي ڏر مهنتـي مسز ليلا پاٽيءَ جو، جن ڪنھن نہ ڪنھن روپ ۾ مدد ڪئي ۽ صلاحون ڏنيون.

ايم. ڏي. پاٽيہ
ايم. اي.
اجمير

ٽيليفون نمبر : 32766

فھرست

هئي. ڪنتي جو پيڪي گهر رهڻ ڪري ڪيول
هونئن تي روئي ڪائيندو هو. وقت گذرندي ڪيول
ڏي پنج ٻار پيدا ٿيا. پٽي طرف ڪنتي جي ماءُ
ه گذاري ويئي. ڪنتي ٻارن سوڌي اچي پيڪي
گهر رهي. پاڻ ۽ ٻار سندس پيڪي گهر پلجڻ ۽ وڌڻ
لڳا. ٻارن جو پيار ناني ۽ مامن سان هو. هنن جو
پيءُ ڏانهن جهڪاءُ گهٽ هو. اهڙي قدر جو هو پيءُ
کي سڃاڻڻ به ڪونه لڳا. هو ناناڻن کي سڀ ڪجهه
سمجهڻ لڳا.

هينئر ڪنتي ٥٠ سالن جي اچي ٿي، پر سندس
من ۾ ڪوبه ڦيرو ڪونه آيو. ڪيول به اچي ٥٥ سالن
جو ٿيو. هو رٽائر ڪرڻ تي اچي پهتو. سندس من
۾ تمنا هئي ته سندس زال ۽ ٻار سندس رٽائرمينٽ
تي اچن. سندس زال اچي سندس آرتي اُتاري.
اٿين ڪونه ٿيو. ڪيول رٽائر ڪري اڪيلو اچي گهر
پهتو. هو ڏاڍو مايوس هو. هن جي من ۾ جيڪي
اُمنگا هيون سي سڀ مٽيءَ ۾ ملي ويون. هو انهيءَ دک
۾ ڪجهه کائڻ بنا گهر ۾ اچي کٽ تي ليٽي پيو ۽
ڪروٽون پيو ليٽندو رهيو. سوچيندي، سوچيندي
سندس اکين ۾ پاڻي اچي ويو. ڏاڍي، ڏاڍي
پيهن جو پاڻ کي چوڻ لڳو، ”منهن جي رٽائرمينٽ
تي منهن جي سڳي زال ۽ ٻار به ڪونه آيا. ڪهڙو

ماءُ ڀڳوان جي ڀڳتياڻي هئي. هميشه ايشور جو نالو سندس مک تي هوندو هو. ڪيول ماءُ جو خاندان ٺوڪرداس جي خاندان کان وڌيڪ اوچو ۽ شانائتو هو. ٺوڪرداس هن جي جُتي برابر ڪونه هو. نيٺ هڪ ڏينهن وچوارن ڪيول ماءُ کي چيو، "امان اسان تنهن جي در تي ڳانءِ پڙي تا وڃون. توهان قبول ڪريو." ٻئي طرف ڪيول هس مک ۽ ڳڀرو جوان هو. هو پاڻ ۾ پنج ڀائر ڀيڻر هئا. ڪيول سڀني ۾ وڏو هو. ڪيول سياءَ جو ٿورو ڪنجوس هو. ٻئي طرف ڪنتي ماءُ پيءُ جي لاڏلي ۽ سڪيلڌي ڌيءَ هئي. هوءَ هٿ ڦاڙ ۽ فئشنبل هئي. ڪنتي کي ٣ ڀائر هئا. ڪيول ۽ ڪنتي جي خيالن مان ائين پئي ڏسڻ ۾ آيو ته اها شادي ڪامياب ڪونه ٿيندي. نيٺ ٻنهي جي شادي ٿي. شادي ٿيڻ جي سال کانپوءِ ٺوڪرداس جو ڌنڌو ڍري، ڍري هلڻ لڳو. ڪيول کي ٻه هڪ پٽ ڄائو. وقت اهڙو اچي بدليو جو ٺوڪرداس جا پٽ ٻڙهي پيا. ٺوڪرداس جو ڌنڌو هيٺئين سٺو هلڻ لڳو. ڪمس ڪافي پئسو ٿيو. هينئر ٺوڪرداس ٻه ساڳيو ٺوڪرداس نه رهيو. ڪنتي تي ماءُ اهڙو منتر ڦوڪيو جو هوءَ مڙس کي ڇڏي ڪافي وقت ماءٽن وٽ رهندي هئي. انهيءَ ڪري ڪيول ۽ ڪنتي جي وچ ۾ اڻبڻت رهندي

کيول کنتيءَ سان ملڻ لاءِ اندر ڪمري ۾ ويو. کيول جيئن کنتي سان گڏ ملڻ ٿي چاهيو ته کنتيءَ منهن ڦيري ڇڏيو.

کيول کنتي کي پرڻام سان چيو، "کنتي مان آهيان کيول."

کنتي چيو، "ڪهڙو کيول؟ مان ته توکي ڪونه سڃاڻان. اهو کيول ته انهيءَ ڏينهن گذاري ويو جنهن ڏينهن مان کيس ڇڏي آيس."

کيول چيو، "مون ته توکي ڪونه ڇڏيو آهي. مون ته توکي ڪڏهن به ڪجهه ڪونه چيو، تون ته پاڻيهي گهر ڇڏي وڃي پيڪي گهر رهڻ لڳينءَ. ڇا تون مون وٽ انهن جي مطلب سان ايندي هئينءَ؟"

کنتي چيو، "تو مون کي ڪهڙو پاليو پيا ته تو ڪهڙي ٻارن جي سنڀال ڪئي. شاباس منهن جي ماءُ کي آهي جنهن مون کي ۽ ٻارن کي پاليو ۽ پڙهيو." کنتي جوش ۾ چيو، "تون ائين سمجهه ته تون مون لاءِ ڪونه آهين."

کيول کي به غصو اچي ويو ۽ جوش ۾ چوڻ لڳو، "توکي اهي ڏينهن وسري ويا جو تنهن جو پيءُ پئسي، پئسي لاءِ محتاج هو، تنهن جي ماءُ پاپڙ ڪندي هئي. مون تنهن جي ٻارن کي ٻانهن ۾

۽ وقت آيو آهي! ڇا مدهن جي زال ۽ مدهن جا ٻار مون کي هميشھ لاءِ ڇڏي ويا؟ هن کـي ڪنتيءَ لاءِ اندر ۾ ڏاڍو پيار هو. هو هميشھ ڪنتيءَ لاءِ پيو سوچيندو هو ته ڪنتي کي هن لاءِ ڪابه پرواه ڪانه هئي. رڻائي ٿيڻ ڪانهوءَ هو اڪيلو رهڻ لڳو. هڪ ڏينهن سندس من ۾ زال ۽ ٻارن سان ملڻ جو خيال ٿيو. ڪيول ساهري گهر ويو. ساهري گهر گهڙڻ سان سندس سهري چيو، "تون ڇو آيو آهين؟ توکي ڪنهن سڏايو آهي؟"

ڪيول چيو، "مان ٻارن سان ملڻ آيو آهيان."

پوڪرداس رڙ ڪندي چيو، "تنهن جو هيئر ٻارن ۽ زال سان ڪهڙو واسطو؟ تون هيئر سمجهه ته ڪنتي تنهن جي دل جي پٽي تان هميشھ هميشھ لاءِ مٽجي وئي آهي تون ڪنتي کي وساري ڇڏ. تو ٻارن ۽ زال کي ڪهڙو ڏنو؟ تو ٻارن لاءِ ڇا ڪيو؟ تون ڇو آيو آهين؟ مان تنهن جي مٿان اهڙا مهرباني ڪري سگهانٿو ته جيڪڏهن تون اسان وٽ رهڻ چاهين ته توکي اسان جي چوڻ موجب هلڻو پوندو، نه ته تون واپس وڃي سگهين ٿو."

ڪيول جي مدهن جو پدو لهي ويو. سهري کـي چيائين، "مان ڪنتي جي خيالن مان واقف ٿيڻ ٿو چاهيان ته هوءَ ڇائي چاهي؟"

ڳو. ڪنهس ڏاڍو ٻڌي ڏک ٿيو. هڪ شهر ۾ رهندي
ڪيول هوٽل ۾ روٽي کائڻ لڳو. ڪيول جي
ارن جون شاديون ٿيون پر ڪيول کي شاديءَ لءِ
ڪونه گهرايو ويو ۽ نه وري شاديءَ جي ڪارڊن
ي سندس نالو لکيو ويو. يارن جي شادي ناني
ڪرائي. ڪيول کي يار رستي ۾ ملندا هئا ته منهن
ٻري ويندا هئا. ڪيول اهو سڀ ڪجهه ڏسندي
ندر ۾ ٽٽي پيو هو. ڪيول گهڻيئي سمجهيا.
هڻيئي ٽڪاڻا گهميو ته ڪٿي ڪو گرو بابا راضي
ئي پر ڪو به ديو، ديوتا سندس مٿان راضي ڪونه
يو. هڪ دفعي ڪيول جو من ڪونه رهيو. هو وري
ارن جي گهر ويو. گهر جي گهنٽي وڄائي. گهنٽي
ي آواز تي هڪ ڇوڪري ٻاهر نڪري آئي. هن
ڪيول کي ڏسي سس کي چيو، ”امان خبر نه آهي ته
ڪهڙو ماڻهو آيو آهي؟ توهان سان ملڻ ٿو
چاهي.“

اها ڇوڪري اڃا ڳالهه ڪانه هئي پر سندس
ونهن هئي. ٻنهي جي نونهن جا اِهي اکر ٻڌي
ڪيول جو دماغ چڪرائڻ لڳو ۽ سوچڻ لڳو ته
نهن جي نونهن به مون کي نٿي سڃاڻي ۽ چوئي
ته الائي ڪهڙو ماڻهو آهي! سندس دل کي ڏاڍو
صدمو پهتو.

مدد ڪئي. اڃان تي چوڻ ته مون توهان لاءِ ڇ... ڪيو! تنهن جي پيءُ توکي ٻارڻ وٽ مطلب لا... نه ڪيو."

ڪنتي غصي ۾ چيو، "منهن جي پيءُ جو ڪهڙ... مطلب هو؟"

ڪيول چيو، "تنهن جي پيءُ توکي ٻارڻ وٽ انهيءَ ڪري رکيو جو تنهن جي ماءُ جي موت کان پوءِ تون سندس ۽ سندس گهر جي سنڀال ڪرڻ. تون مائٽن جي لاڏلي هئينءَ، انهيءَ ڪري هن توکي ٻارڻ کان ٻري نٿي رکڻ چاهيو. تنهن جي مائٽن توکي ڳانءِ چئي ڪري ڇڏي ڏيا. تون ڳانءِ نه آهين ۽ تون هڪ قسم جي چالاڪ لومڙي آهين. جو تون ڪنهن جي ڪم ڪو نه ٿي اچين. ڳانءِ وري نه انسان کي سک نه ڏئي ٿي."

ڪيول جا اهي اکر ٻڌي ڪنتي ۽ ڪيول جي وچ ۾ ڪافي گرما گرمي ٿي وئي. ڪنتي جوش ۾ اچي ڪري ڪيول کي چيو، "تون هيٺئين جو هيٺئين نڪري وڃ. تون منهن جي لاءِ ڪجهه به ڪونه آهين. اهو ڪيول جيڪو منهن جو مڙس هو سو گذاري ويو. اڄ کان وٺي هن گهر ۾ پير نه پائج."

اهي اکر ٻڌي ڪيول جيڪو اڳ ۾ ئي ٿڪل هو سو وڌيڪ ٿڪي پيو. هو سڌو گهر آيو، زال جي حالت تي سوچڻ

اڇي ٻڌائيندؤ تہ ڪنتي ۾ سندس ٻار ڇا ڪندا ؟
هيمٿر ٦٢ سالن جو اڇي ٿيو آهي. هو ٽلن مٿي روئي
ڪاٿي رهيو آهي. اڄان ٽائين اِها خبر نہ ٿــي پوي
تہ ڏوه ڪنهن جو آهي ؟ ڏوهاري ڪهول آهي
يا ڪنتي ؟ موت ڪان پوءِ ڪهول جون جايون ۽
ٻنو ڪنهن جــي ٿالي ٿيندو! ڇـا ڪنتـي ٻيهش
وٺندي ؟ ڇـا ڪنتي ٻنهن جــي مڙس جـو سراڌ
ڪندي ؟

ڪنتي ٻاهر آئي، ڪيول کي ڏسندي ڪنتي
جو پارو چڙهي ويو ۽ گرم ٿي ويئي. ڪيول کي
دب ڪيندي چيائين، "تون وري آيو آهين، مون
توکي ڪيترا دفعا چيو آهي ته نه ايندو ڪر، توکي
شرم نٿو اچي، مان توسان نه ڳالهائڻ ٿي چاهيان ۽ نه
وري تنهن جي شڪل ڏسڻ ٿي چاهيان. خبردا
جي وري آيو آهين."

خبر نه آهي ته ڪنتي جي دل ۾ نفرت ڇو پيدا
ٿي آهي؟ ڪيول نه اهڙو انسان ڪو نه آهي ۽ نه وري
ڪا هن ۾ عادت آهي. پوءِ وري هيءَ دراڙ ڇو
سندس ناتو ڪرائڻ لاءِ گهڻيئي جٽا وچڙ پيا پ
سندس ناتو ڪو نه ٿيو. ٻئي هن وقت الڳ، الڳ
زندگي گذاري رهيا آهن. ڪنتي ڪان وڌيڪ
ڪيول دکي آهي جو روئي ڪڏهن ڪٿي ته ڪڏهن
ڪٿي ٿو ڪاٽي. هن وقت هو نٽي ٿيو آهي. ڪيول
ٻاهران طرح ڪلي رهيو آهي پر سندس اندر ڪاڙ
آهي. خبر نه آهي ڪنهن وقت سندس موت اچي
ڪنتي ٻارن سان خوش وتي آهي.

مان سوچيندو آهيان ته ڇا ڪيول جي مرڻ ڪان
پوءِ ڪنتي سفيد ڪپڙا پائي ٻاڻ کي وڌوا سڏائيندي
ڇا سندس ٻار ڪيول کي ڪلهو ڏيندا؟ اهو وقت

هن جو علاج ڪندس."

ڊاڪٽر سندس علاج شروع ڪيو. هوءَ هفتي کن ۾ اُٿڻ وهڻ جهڙي ٿي. پر اڃان هوءَ ڪمزور هئي. ڊاڪٽر هڪ ڏينهن موقعو ڏسي ڪري ڪائونس پڇيو، "تنهن جو نالو ڇا آهي؟ تون ڪير آهين؟ تنهن جو گهر ڪٿي آهي؟ تنهن جو ڪو مٽ مائٽ آهي؟ تو سان هي حادثو ڪيئن ٿيو؟" اهڙي طرح ڊاڪٽر ڪائونس هڪ دفعي ۾ ۴، ۵ سوال پڇيا.

هن چيو، "منهن جو نالو پدما آهي." هن وڌيڪ ٻڌائڻ کان انڪار ڪيو.

هڪڙي ڏينهن ڊاڪٽر وري چيو، "پدما، تون سمجهه ته تون منهن جي ڌيءَ آهين. مون کي ڌيءَ ڪونه آهي، تون منهن جي ڌيءَ جي جاءِ تي، پر تون مون کي اهو ٻڌاءِ ته تنهن جا مائٽ ڪٿي آهن؟" پدما ڪوبه جواب ڪونه ڏنو.

ڊاڪٽر اڪيلو رهندو هو. ڪيس هڪ پٽ هو، جيڪو ڊاڪٽري پڙهندو هو: سندس پٽ جو نالو سهيل هو. سندس پٽ جي عمر قريب ۲۴ سال هئي. پدما هينئر ڪافي ٺيڪ ٿي وئي هئي. هينئر پدما ڪافي سهڻي لڳي رهي هئي. ڊاڪٽر سندس سونهن ڏسي حيرت ۾ پئجي ويو. هڪ ڏينهن پدما

بدلو

هن کي هڪ خانگي اسپتال ۾ ڀرتي ڪرايو وي
هن سان ڪو حادثو ٿيو هو. سندس سڄو سر پٽن ۾
سان ٻڌل هو. رت جي وهڻ ڪري هوءَ بيهوش
ٿي وئي هئي. سندس منهن مان لڳي اکر ٻ
نڪتا، ”مان توکي ڪونه ڇڏيندس، مان توکي
ڪونه ڇڏيندس.“ سندس ڳاڙها رت منهن مان نڪري
رهي هئي. هوءَ شڪل جي ڪافي سهڻي هئي
سندس ڪارا وار واسينگ نانگ وانگر هئا. سندس
ڏند موتين وانگر سفيد هئا. سندس لعل ڳل گهڻي
خون وهڻ ڪري پيلا ٿي ويا هئا. سندس شڪ
مان ائين پئي معلوم ٿيو ته هوءَ ڪا وڏي گهراڻي
آهي. سندس حادثو ڪيئن ٿيو؟ اها خبر ڪنه
کي ڪونه هئي. ڊاڪٽر ڪيس ڏسي ڪري پنهنجي
اسپتال ۾ هڪدم ڀرتي ڪيو. جيڪي ڪيس کڻي
آيا، انهن مان ڪو به سندس مائٽ ڪونه. هو
ڊاڪٽر کي سندس مٿان رحم اچي ويو. کڻي ايندڙ
کي ڊاڪٽر چيو، ”توهان سڀئي وڃو، مان پاڻهي

دم لئي ڪڍڻ چاهيو، جيستائين ڪ ڪيس پدما جي
وري چارٽ ڪونه ملي آهي.
سنيل ونڪيشن گذاري هليو ويو.
ڊاڪٽر هڪڙي ڏينهن پدما کان پڇيو، "تون
ا پڙهيل آهين؟"
پدما چيو، "بي.اي. ڪئي اٿم."
ڊاڪٽر ڪالرنس پڇيو، "تون سيوا ڪرڻ چاهين
ي؟ ڇا تون نرس ٿيڻ چاهين ٿي؟"
پدما چيو، "ها."
ڊاڪٽر هينڊر کيس نرس جو ڪم سيکارڻ لڳو.
دما لڳن ۽ پريم سان ڪم ڪرڻ لڳي. هاڻي هوء
اڪٽر جي گهر ۾ ڪم ڪرڻ لڳي. پدما پنهن جي
ت سان روٽي پچائيندي هئي. جيڪا پاڻ ۽
اڪٽر کائيندو هو. هو نهن ڊاڪٽر وٽ نوڪر روٽي
گهر جو ڪم ڪندا هئا، پر هينڊر پدما گهر جو سڄو
ڪم ڪرڻ لڳي. ڊاڪٽر ۽ پدما هڪئي ٽيبل تي
ي ڌيء وانگر روٽي کائيندا هئا.
هڪڙي ڏينهن ٽيبل تي روٽي کائيندي، ڊاڪٽر
ري پدما کان پڇيو، "تون ڪير آهين؟ تنهنجا
نت ڪٿي آهن؟"
اڄ پدما رهي نه سگهي. ڊاڪٽر کي سڄي
ڪٿ ڪري ٻڌائين ۽ چوڻ لڳي، "مان فلاڻي

اداس وٺي هئي. سندس اها حالت ڏسي ڊاڪٽر
سندس پريشان اچي ويو. ساڻس پنهنجي زندگي
۽ پٽ جون ڳالهيون ڪرڻ لڳو ۽ کيس چوڻ لڳو
"سنيل جو ڪاليج بند ٿيو آهي. خبر نه آهي ته
ڪڏهن اچي؟ مون کي سندس جي ڏاڍي يا
ٿي اچي."

اڃان سنيل جي باري ۾ ڊاڪٽر ڳالهيون ڪري
رهيو هو ته ايتري ۾ در تي گهنٽي وڳي. پدما اٿي
ڪري دروازو کولڻ وئي. دروازو کلندي، هڪ
سهڻو، بدن جو پورو جوان گهر ۾ گهڙي آيو. کيس
ڏسندي، ڊاڪٽر رڙ ڪندي چيو، "سنيل
تون اچي وئين! مان تنهنجي باري ۾ هن سان
يعني ته پدما سان ڳالهه ڪري رهيو هيس." سنيل
پدما کي ڏسندي، سندس من ۾ ٿي من ۾ سندس
سونهن جي ساراه ڪرڻ لڳو. سوچڻ لڳو ته پدما
ڪهڙي نه سهڻي آهي!

سنيل ۵، ٦ ڏينهن وڪيشن جا پنهنجي پيءُ
ڊاڪٽر سان گذاريندو هو، پر هيئنر سندس ارادو
سڄي وڪيشن پيءُ سان گذارڻ جو هو. ڊاڪٽر
سمجهي ويو ته سنيل منهن جي ڪري نه، پر پدما
جي ڪري اتي رهڻ چاهي. ڊاڪٽر جي به دلي
تمنا هئي ته پدما سندس نُهن ٿئي. ڊاڪٽر ٺڪڙو

ه هو دل جو مضبوط ڪونه هو. اسان ٻنهي ڪمرو
وتي ڳڌ رهياسين. موهن هفتو ڪن رهيو. تنهن کان
وءِ موهن نوڪري جي تلاش جو بهانو ڪري گهم
ئي ويو ۽ وري واپس ڪونه آيو. مان توهان کي
هڪ ڳالهه قسم کڻي ٿي ٻڌايان ته مان اڃان تائين
پاڪ ۽ پوتر آهيان. مون موهن سان اهڙو ڪو به ڪم
ڪونه ڪيو جو مون کي شرم اچڻ گهرجي. توهان
کي اعتبار نه به اچي، پر مان وري به چوندس ته
مان پوتر آهيان." ائين چئي ڪري هوءَ زور، زور
سان روئڻ لڳي.

ڊاڪٽر ڪيس ڌيءَ وانگر پرچائڻ لڳو ۽ ڪيس
چيائين، "پٽ، اهي غلطيون جوانيءَ ۾ ٿينديون
آهن. تون ڪابه چنتا نه ڪر، مان توسان ويٺو
آهيان."

پدما ڳالهه جو سلسلو جاري رکندي چيو، "مان
نوڪريءَ جي ڳولها لاءِ نڪتس. مون ڇا ڏٺو ته
موهن هڪ ٻي ڇوڪريءَ سان گهمي رهيو هو. مون
جنهن وقت موهن کي ڇوڪريءَ سان گڏ ڏٺو ته
منهنجو مغز چڪر کائڻ لڳو ۽ مان ڪري پيس.
وءِ ڇا ٿيو؟ اها مون کي خبر ڪونه آهي. مون پاڻ
ي توهان جي اسپتال ۾ ڏٺو." ائين چئي ڪري
دما وري زور زور سان روئڻ لڳي.

ڳوٺ جي رهاڪو آهيان. منهن جي پيءُ جـو نـ
رامچند هو. منهن جو پيءُ هيڊ ڪلارڪ هو. اسـ
ٻاڻ ۾ ٢ ڀائر ۽ هڪ ڀيڻ آهيون. مان پيءُ جـ
سڪيلڊي ڌيءُ هيس. مان جنهن وقت مئٽرڪ
هيس ته منهن جي ماءُ گذاري ويئي. اُنهيءَ وقـ
منهن جـي عمر ١٦ سال هئي. منهن جا ٻئي ڀاءُ
شادي ڪيل آهن. مان جيئن ڪاليج ۾ گهڙيس تـ
منهن جو پيءُ گذاري ويو. منهن جا ڀائر پنهن جـ
ٻارن ۽ زال سان خوش ويٺا هوندا هئا. هنن جـ
مون ڏانهن رخ گهٽ هوندو هو. هو ڪڏهن ڪڏ
ڳالهائيندا هئا. منهن جي ڀاڄائن ۾ اهو پيار ڪو
هو. مون جيئن تيئن ڪري بي. اي. پـاس ڪئي
منهن جي پاڙي ۾ موهن نالي هڪ شاهوڪار جـ
پٽ رهندو هو. هو مون سان گڏ پڙهندو هو. منهـ
جو هن سان پيار ٿي ويو هو. هو ڏسڻ جـو ۽ سـ
جو تمام سٺو هو. مون کي سندس اندر جو پتو پئجـ
ڪونه سگهيو. هن مون سان شادي ڪرڻ جـو واعد
ڪيو.

هڪڙي رات مان ۽ موهن گهر مان ڀڄي نڪتاسين
مان پنهن جا زيور ۽ روپيه ڪڍي نڪتس. اسان ٻئـ
هن شهر ۾ اچي رهياسين. موهن به مون سان اي. اي
پاس ڪئي هئي. هن جي ڪمزوري صرف اها هئـ

ڪڍي آئي. پدما جيئن مريض کي پاڻي پيارڻ لاءِ اڳتي وڌي ۽ ڪيس سهارو ڏنو ته سندس هٿ ڏڪڻ لڳا. سندس منهن غصي ۾ لعل ٿي ويو سندس من چئي رهيو هو، ”اي پدما! تون هيئر بدلو وٺ، انهن جي بدلي وٺڻ جو وقت آهي.“

ٻئي طرف سندس من چئي رهيو هو، ”اي پدما! تو قسم کنيو آهي ته نرس جي ڊيوٽي آهي ته بنا ڪنهن ڌار جي مريض جي شيوا ڪرڻ گهرجي. تون اُٿ، مريض کي پاڻي پيار.“ پدما هيئر ٻن ٻاهين ۾ اچي ڦاٿي.

پدما انهن جي سوچ ۾ ايئي هئي ته مريض زور، زور سان چوڻ لڳو، ”پاڻي، پاڻي.“ هو بنا پاڻيءَ جي تڙقي رهيو هو. مريض ٻيو ڪو نه هو پر هو ”موهن“ هو، جنهن کيس دوکو ڏنو هو. پدما سوچي رهي هئي ته ڇا ڪريان؟ موهن کي پاڻي پياريان يا نه؟

پدما انهيءَ سوچ ۾ هئي ته وري ”پاڻي، پاڻي“ جو آواز آيو. پدما پنهنجي ڊيوٽي نڀاهڻ جي ناتي موهن کي پاڻي پياريو.

پاڻي پيئڻ سان موهن جون اکيون کليون. موهن جڏهن ڏٺو ته پاڻي پيارڻندڙ ٻيو ڪو نه آهي پر پدما هئي، انهيءَ وقت موهن وري بيهوش ٿي

ڊاڪٽر جي همٿ ڏيڻ تي هوءَ چپ ٿي وئ
ڊاڪٽر پدما کي چيو، ”پدما مان توکي ه
صلاح ٿو ڏيان، جيڪا تون ڌيان سان ٻڌ. لدهن
گڏ نرس جي ڊيوٽي ٻڌ. نرس جي نوڪر
سيوا جي نوڪري آهي. هن جي نظر ۾ سڀئي مر
هڪ سمان آهن. غريب ۽ شاهوڪار هڪ سمان آ
نرس جي نظر ۾ ٻئي برابر آهن. دوست ۽ دش
کي هڪ نظر ڏٺو ويندو آهي. تون اهو ياد ر
تون نرس سان گڏوگڏ هڪ سيواڌارڻ آهين.“

هڪڙي ڏينهن ڊاڪٽر جي اسپتال ۾ هڪ گنڀ
روپ سان گهايل مريض آيو. انهيءَ وقت پدما ڪ
۾ هئي. اسپتال ۽ ڊاڪٽر جو گهر لڳو لڳ ه
ڊاڪٽر مريض کي ڏسي گهٻرائجي ويو. ڊاڪ
هڪدم مريض جي علاج ۾ لڳي ويو. ڊاڪٽر مر
جو علاج ڪري گهر ڏانهن وڃي رهيو هو ته پد
نوڪريءَ لئي آئي.

ڊاڪٽر پدما کي چيو، ”پدما هن مريض ج
حالت تمام خراب آهي. تون سندس خيال رکج
ائين چئي ڊاڪٽر هلي ويو.

ٿوري وقت ڪانپوءِ مريض کي سجاڳي ٿي
چوڻ لڳو، ”پاڻي، پاڻي.“
سندس اهي اکر ٻڌي؛ پدما سندس لاءِ پاڻ

جنم جنم جو ڦيرو

”هيلو، توهان جي طبيعت ڪيئن آهي؟“ اهين چئي ڪري ڪنهن ٽيليفون بند ڪري ڇڏي. ٽيليفون تي اهي اکر ٻڌي ڪري آنند ٿوري وقت لاءِ تعجب ۾ پئجي ويو. آنند سوچڻ ويٺو، ”ڪنهن جو ٽيليفون هو؟“ پر پوءِ سوچيائين ته شايد ڪنهن غلط نمبر گهمايو آهي. آنند آرام سان آفيس جا فائيل ڏسڻ ويٺو. سندس جو روز جو نيم هوندو هو ته هو سڀ ڪم ڪار فارغ ٿي ڪري اچي هنن جي ٽيبل تي ٦ بجي صبوح جو ڪاغذ ڏسندو هو ۽ آفيس جا فائيل صحي ڪندو هو. سندس نوڪر چانهه به ٽيبل تي کڻي ايندو هو. آنند جي زال کي گذرني ٻه سال مس ٿيا هئا. آنند جي دل ۾ ڪڏهن به ٻي شادي ڪرڻ جو ڪو به خيال پيدا ڪونه ٿيو هو. جيتوڻيڪ پاڻ آفيسر هو، سندس پگهار به سٺي هئي. ڪيس هڪ پٽ هو جنهن جي عمر ٨ سال هئي. هو هاسٽل ۾ رهندو هو. آنند پاڻ هڪ وڏي عاليشان سرڪاري بنگلي ۾ اڪيلو رهندو هو. روٽي ڇوراسي ڪندو هو.

ويو. ٿوري وقت کانپوءِ موهن وري هوش ۾ آ
۽ پدما کان معافي وٺڻ لڳو. موهن جو ڪافي خو
وهڻ ڪري هن ۾ ڳالهائڻ جي همت ڪو نہ هئي
هو ڳالهائي سگهي.

ايتري ۾ ڊاڪٽر اچي ويو. موهن اکيون کولي
۽ ڊاڪٽر کي چوڻ لڳو، ”ڊاڪٽر صاحب! مـا
اهو پاپي انسان آهيان جنهن هن پوتر آتما کي دو
ڏنو آهي. مان ٻين ڇوڪرين سان پڙهي ويس ۽ ه
کي اڪيلو ڇڏي ويس. پـر انهن ڇوڪرين ا
منهنجو حال ٿو ڪرايو، جهڙي طرح مون پدما جـ
حال ٿو ڪرايو هو. مون کي پنهنجي ڪرتي جو ڦل
ملي ويو. مان بچي ڪو نہ سگهندس، پر مان وري
چوانٿو تہ پدما پاڪ ۽ پوتر آهي. هن کي مان بـار
بار نمسڪار ٿو ڪريان.“ ائين چوندي موهن جـ
آواز بند ٿي ويو ۽ وري نہ ڳالهائي سگهيو.

موهن جي موت جي ڪري پدما جي بدلي جي
ڀاونا انسانيت ۾ بدلجي وئي. ٻئي طـرف ڊاڪٽر
پدما کي پنهنجي لونهن ٻڌائڻ جو پڪو ارادو ڪيو

——

صبوح جو پورې ٦ ٻجي فون ايندو هو. فون جي
ڇڪ ڪري آنند جي دل ۾ دک پيدا ٿيندو هو.
آنند ڪري ٿي ته ڇا ٿي سگهيو؟ ڇاڪاڻ ته، ڪيس خبر
ي نه ٿي پئجي سگهي ته ڪهڙي نمبر تان فون ٿو
ڇي ۽ فون ڪندڙ ڪير آهي؟"

اڄ پورو هفتو گذري ويو جو آنند کي فون ڪونه
يو. آنند سمجهڻ لڳو، "فون ڪندڙ شايد ڪا پاڳل
ڻي، جو مون کي روز فون ڪندي هئي. هاڻي
شايد ڪيس منهن جو نمبر وسري ويو آهي." آنند
منهن وقت آفيس پهتو ته ڏٺائين ته سندس ٽيبل
ي هڪ رنگ برنگي لفافو پيو آهي. هن اڪدم
لفافو کوليو، پڙهيائين. لکيل هو،

"منهن جي دل جا راجا،

توهان ضرور سوچيندا هوندا ته توهان کي هينئر
ن ڪونه ٿو اچي. توهان اهو به سوچيندا هوندا ته
ن شايد پاڳل آهيان جو روز توهان کي فون ڪندي
مس. پر توهان اهو ياد رکو ته توهان جي ۽ منهن
ي پراڻي واقفيت آهي. مان توهان جي من مندر
ي ڪرڻ ديوي آهيان پر ڇا ڪريان؟ مان توهان
ي اڃان تائين وساري ڪونه سگهي آهيان. اڄ
ن توهان سان شاليمار باغ ۾ ٦ ٻجي شام جو ملڻ
چاهيان."

پيارن مان توهان جي
"گوپي"

هن وقت سندس عمر ٣٥ سال هئي. هو شڪ
جو ڳورو، بدن جو ڀرال هو. هميشه پيو مشڪندڙ
هو. پاڻ اهڙي طرح هلندو هو جو ڪنهن کي معلوم
نه ٿئي ته ڪيس ڪو زال جي گذاري وڃڻ جو ڏک
آهي، حقيقت ۾ ڪيس هميشه سرڳواسي پتني جي
ياد دل ۾ هوندي هئي. آنند کي بدلي ٿي آئي
مهينا مس ٿيا هئا پر اڄ ٻارهون دفعو ڪنهن اجنبي
عورت جو ٽيليفون اچڻ، سو به پڇي، "هيلو، توهان
جي طبيعت ڪيئن آهي؟" اُنهيءَ ڪري آنند
لاءِ هڪ قسم جي پريشاني پيدا ٿي.

آنند ٩ بجي ٺهي سنبري ڪار ۾ آفيس لاءِ
روانو ٿيو. آفيس ۾ سندس من ڪونه پئي لڳو.
مٿيان اکر سندس دماغ ۾ گهمي رهيا هئا. وري
ٻئي ڏينهن ٦ بجي آنند جي ٽيليفون جي گهنٽي
وڳي. آنند ٽيليفون کنيو، وري ساڳيو آواز آيو،
"هيلو، توهان جي طبيعت ڪيئن آهي؟" آنند
پڇڻ جي ڪوشش ڪئي پر ٽيليفون بند ٿي ويو.
آنند ڏاڍو ڏکي ٿيڻ لڳو ۽ سوچڻ لڳو، "هيءَ
ٽيليفون ڪنهن جو ٿو اچي؟ ڪير آهي جو منهن جي
من جو چين ٿو وڃائي؟ ڪير آهي جو روز فون ٿو
ڪري؟" آنند هر وقت اهي سوال پنهنجو پاڻ کان
پڇڻ لڳو. اهڙي طرح آنند کي ١٥ ڏينهن سانده

ڪري رهيا هئاسين ته اوچتو اسان جي جيپ وڃي
ڪ وڻ سان ٽڪرائي. الهيءَ حادثي ۾ مان بچي
اس ٿيو ...... “

وڌيڪ گوپي جي منهن مان ڪوبه اکر ڪونه
ڪتو. روئڻ ۾ اچي چڪي. آنند پاڻ سنڀالي نه
گهيو هڪدم گوپي کي پنهن جي طرف ڇڪي
ڻجا ڳوڙها اگهڻ لڳو ۽ پرچائڻ لڳو. گوپي پاڻ
سنڀاليو ۽ ٿورو پري ٿي ويٺي ۽ وڌيڪ چوڻ لڳي،
'منهن جي لاءِ لعل سڀ ڪجهه ڇڏي ويو.“ آنند
ر ڇرڪ کائيندي چيو، ”لعل گهڻا ٻار ڇڏي ويو؟“
وپي چپ ٿي ويٺي. آنند سمجهي ويو ڪيس ٻار
ڪونه آهي. گوپي کي پنهنجو ٻالڪ لاءِ آنند گوپي
ي رت ڏني. گوپي جواب نه ڏيئي ڪري آنند
و هڪدم هٿ پڪڙيو. ساڻس وڃي ڪار ۾ ويٺي.

آنند سوچڻ لڳو تہ باغ ڏانهن وڃان يا نہ. پ
خبر نہ آهي تہ ڪيئن ڪهڙي شڪتي شاليمار ب
ڏانهن وٺي هلڻ لاءِ مجبور ڪري رهي هئي. آ
ڪار جو رخ شاليمار باغ ڏانهن ڦيرايو. آنند ب
پهتو. چارون طرف نظر ڦيرائڻ لڳو. ڪيئن ڪو
نظر ڪونہ آيو. چپ ڪري بينچ تي ويهي ر
پوري ٦ بجي اچي ساڙهيءَ ۾ هڪ عورت ڪ
هنن جي طرف ايندو ڏٺائين. انهيءَ عورت اچ
سان آنند کان پڇيو، "توهان جي طبيعت ڪي
آهي؟" آنند انهيءَ عورت ڪي غور سان ڏسڻ لڳ
آنند ڪجهہ چوڻ چاهي ٿي، تنهن کان اڳ ۾ انهي
عورت چيو، "مان آهيان گوپي." آنند سوچڻ ويٺو
"گوپي ڪير آهي؟"

گوپي وري هڪ چوڻ لڳي، "ڏهہ سال اڳ ۾ توها
جو مون سان مڱڻو ٿيو هو. توهان مون کي پسند ڪ
هو. پر توهان جا مائٽ ڏاج ليڻ جي ڪري
منهن جي مائٽن سان ڪونہ ٺهيا. تنهن ڪري سا
ڪانپور مڱڻو ختم ڪري ڇڏيو. منهن جي مائٽن منهن
جي شادي ٻئي هنڌ ڪرائي ڇڏي. منهن جي پتي
جو نالو "لعل" هو. پهريائين هو هڪ ڪلارڪ هو
پنهن جي محنت سان هو فارسٽ آفيسر ٿي ويو
ڪي دفعي هو ۽ مان جيئن جهنگلات جو سي

ڪاڻ ته اُنهيءَ نوجوان ڇوڪريءَ کي ڪپڙا ڪنهن
ڏنهن هندان ڦاٽل پيل هئا ۽ ٽوپا ڏٺل هئا. ڪپڙن
ن اُهين ئي معلوم ٿيو ته هوءَ ڪا غريب آهي.
يش دل ۾ سوچيو ته مان ڇو ويهي فڪر ڪريان
هوءَ غريب آهي يا شاهوڪار. بس هنهن جي
تار سان هلي رهي هئي. ٻئي ڄڻا چپ ڪري
ٺا هئا. ٿوري وقت کان پوءِ مهيش جي دل
ون ته رهي، هن ڇوڪريءَ کان پڇيو، ”تون ڪيڏانهن
ندي؟ ڪٿي رهندي آهين؟ تنهن جا مائٽ ڇا
ندا آهن؟“ هڪ ئي وقت مهيش ۴-۵ سوال ڇوڪريءَ
ن پڇيا.

ڇوڪريءَ جواب ڏيندي چيو، ”منهن جو نالو
نا آهي. مان ٻرسان واري ڳوٺ ۾ رهندي آهيان.
هن جي مائٽن سال اڳ منهن جي شادي ڪرائي.
هنجو مڙس شرابي آهي. سڄو ڏينهن پيو دارون
ي. ڪڏهن به ڪم تي ڪونه ويندو آهي. سڄو
ڏينهن پيو گهر ۾ مارڪٽ ڪندو آهي. انهيءَ ڪري
ز روز جي ڪلڪل کان مان بيزار ٿي پيئي آهيان.
ڪالهه به مون کي ماريو اٿس. اڃان تائين منهن جي
يءَ تي مار جا نشان پيا آهن. سندس مار کان
گ. اچي ڪري اڄ مون ٻڪو ارون ڪيو آهي ته
هن جي ٻيڪي گهر ويندس. منهن جو ٻيڪو گهر

هم سفر

مهيش اڪيلو بس ۾ سفر ڪري رهيو هو. س
ڪندي هو قدرت جا نظارا هلندڙ بس مان ڏ
رهيو هو. هو نظارا ڏسڻ ۾ ايترو محو هو جو ڪ
اها خبر ڪانه پئي ته ڪٿي ٿي بس بيهي
ڪهڙي رستي تان ٿي هلي. هو صرف قدرت
نظارا پسي رهيو هو. دل ئي دل ۾ مالڪ جي سا
ڪري رهيو هو. ڪيس اها به سڌ ڪانه پئي
ته سندس ڀرسان ڪا هڪ سيٽ خالي آهي. ه
پنهنجي خيالن مان تڏهن سجاڳ ٿيو، جڏهن ه
ڏٺو ته هڪ نوجوان ڇوڪري سندس ڀرسان اچ
ويٺي. مهيش ٿورو وقت من ئي من ۾ هن جي سون
جي ساراهه ڪرڻ لڳو. نوجوان ڇوڪري بيحد حس
هئي. بدن جي سنهي هئي. سندس ڳلن جي لعلا
ايئن پئي نظر آئي ڄڻڪ ڳلن کي روڄ لڳايو اٿس
چپ ڳاڙها اهڙي طرح پئي لڳا ڄڻڪ چپن کي لپسٽ
هڻئي اٿس. سندس نقش ڏسي ڪري مهيش دنـ
رهجي ويو. پر ڪيس هڪ ڳالهه ڏاڍو تعجب ۾ و

...بس وٽڻ آيو. رستي ۾ رميش ۽ مهيش ڳالهيون
...ڪندا پئي آيا. ڳالهين ڪندي مهيش مينا جي ڳالهه
...ميش کي ٻڌائي. رميش مهيش جي ڳالهه ٻڌي
...ڏا، وڏا ٽهڪ ڏيڻ لڳو.

رميش مهيش کي چيو، "دوست، ڇوڪري تنهن
...و ڪجهه ڪٿي نه ڪونه وئي!"

مهيش چوڻ لڳو، "يار! هوءَ نه شادي شده
...ئي. منهن جو ڇا ڪٿي ويندي؟ هوءَ نه ڏکي
...ما هئي."

رميش کلندي چيو، "مهيش منهن جو اهو مطلب
...ڪونه آهي ته هوءَ تنهنجي دل ڪٿي وئي، منهنجي
...وڻ جو مطلب آهي ته تنهنجي چوري نه ڪونه
...ڪري وئي؟"

مهيش چيو، "نه".

ڳالهيون ڪندي ٻئي گهر اچي پهتا. مهيش جيئن
...هن جي سوٽ جي کيسي ۾ هٿ وڌو ته سندس
... نڪري وئي ۽ چاڪاڻ ته سندس ٻٽون نڪري
...و. سندس رڙ ٻڌي ڪري رميش ڊوڙندو آيو ۽
...هيش کان رڙ ڪرڻ جو سبب پڇيو؟

مهيش منهن ملول ڪندي چيو، "يار منهن جو
...ون نڪري ويو."

رميش سندس اکر ٻڌي کلڻ لڳو ۽ کيس چيائين،

هتان قريبن ٥٠ ڪلوميٽر پري آهي.”

مهيش سندس ڳالهه ٻڌي ڪري ويچارن ۾ پئ
ويو. سوچڻ لڳو ته هن ويچاريءَ جي ڪهڙي زند
آهي؟ ڇا ته سندس سونهن آهي! سندس پيءُ
ماڻس سندس سونهن جو قدر ڪونه ڪيو آهي. اُن
۾ بس ويٺي ۽ مهيش جو ڇرڪ نڪري ويو. ڏٺا
ته بس ڪنهن بس اسٽاپ تي بيٺي آهي. هن م
کي همدردي ڏيکاريندي چيو، ”تون چانهه
پيئنديءَ؟ ڪجهه کائينديءَ؟”

مينا پهريائين ”نه“، ”نه“ ئي ڪئي پر مهيش ج
زور ڀرڻ تي هن چانهه پيئڻ لاءِ ”ها“ ڪئي. مهيش
بس مان لهي ڪري ٻه چانهه جا گلاس ۽ ڪجهه کا
لاءِ وٺي آيو. ٻنهي چانهه پيتي. بس هلڻ لڳي
ٻئي جدا ڳالهيون ڪندا ٿي آيا. آخري ۾ ٻيو بس
اسٽاپ آيو. مينا مهيش کي چيو، ”مان هتي لهندس.
مهيش مينا کي چيو، ”تو ته چيو ته مان ڦلاڻي هن
لهندس پر تون هتي ڪيئن ٿي لهين؟”

مينا جواب ڏيندي چيو، ”منهن جي هتي ماسي
رهندي آهي مان اُنهيءَ وٽ ويندس.” ائين چئي
ڪري مينا لهي وئي. بس به هوا سان ڳالهيو
ڪندي پئي هلي. مهيش ٻه ڪلاڪ کن کان پوءِ اچي
پنهن جي منزل تي پهتو. سندس دوست رميش

هزارن جو ڊرافٽ بئنڪ ۾ جمع ڪرائو. مهيني کان پوءِ مهيش کي ٻيو پنجن هزارن جو ڊرافٽ آيو. جنهن سان گڏ هڪ چٺي به هئي. چٺيءَ ۾ لکيل هو:

"منهنجا پيارا پٽ،

توهان هيءَ چٺي پڙهي ڪري تعجب ۾ پوندا ته چٺي لکندڙ ڪير آهي! مان اهو ميدا آهيان جيڪا توهان سان ڪي سال اڳ بس ۾ سفر ڪري رهي هئي. انهيءَ سفر ۾ توهان جو ٻٽون نڪري ويو هو. اهو ٻٽون مون توهان جي کيسي مان ڪڍيو هو. منهنجو سچو نالو "نيندا" آهي. مان اهو ٽنڊو انهيءَ ڪري ڪندي هيس جو منهنجو مڙس سڄي پڄ دارون پيئندڙ هو. هو ڪو به ٽنڊو ڪونه ڪندو هو. مون توهان جو ٻٽون کڻي اچي پنهنجي گهوٽ کي ڏنو ۽ انهيءَ مان لڪل ٥ سؤ روپيا به کيس ڏنم.

هن جنهن وقت توهان جا روپيا ڏٺا، انهيءَ وقت کيس خبر نه آهي ته ڇا ٿي ويو؟ هو مون کي گهوري ڏسڻ لڳو ۽ پئسن کي هٿ لڳائڻ کان انڪار ڪيائين ۽ رڙ ۾ اچي چنڪيو ۽ قسم کڻي چوڻ لڳو، "مان وري اڄ کان وٺي دارون نه پيئندس. مون پنهنجي زندگي خراب ڪئي آهي، مون پنهنجو گهر تباهه ڪيو آهي."

"مون توکان اڳ ئي پڇيو ته، ڇوڪري تنهن
کڄهه کٽي نه ڪونه وئي! پر تو نه مون کي
جواب ڏنو."

"ناراض ٿيڻ لڳين. هوءَ ڇوڪري هڪ پاڪ
مار آهي. هن توکي نه چيو پر مون کي به ڪو
ڇڏ پائين. اهو سنڌس ڏنل آهي. پر اڃان ت
هوءَ قانون جي چڪر ۾ ڪونه آئي آهي." وڌ
ڪالونس پڇيائين ته، "پرس ۾ ڇا، ڇا هو؟"

مهيش چيو، "پنجهه سؤ روپيا ۽ ڪجهه ڪ
هئا."

رميش مهيش کي چيو، "هاڻي دکه ڪرڻ
ضرورت ڪونه آهي. انهيءَ ڳالهه کي وساري ڇ
توکي همدردي ڏيکارڻ جو انعام ملي ويو!"

مهيش کان اها ڳالهه وسري ڪونه پيئي پر ڪج
وقت گذرڻ کانپوءِ مهيش کان اها ڳالهه وسر
وئي. ٻن سالن کانپوءِ مهيش کي هڪ خوبصور
لفافو مليو. انهيءَ لفافي ۾ پنجن هزارن جو ڊراف
پيل هو ۽ چٺي به هئي. چٺيءَ ۾ لکيل هو
"مهرباني." چٺي، ڊرافٽ ۽ مهرباني اکر ڏس
ڪري مهيش اچرج ۾ پئجي ويو ۽ سوچڻ لڳو ت
ڊرافٽ ڪنهن موڪليو آهي؟ سوچيندي، سوچيند
مهيش هار جي ويو. مهيش لاچار ٿي ڪري پنج

هڪ گهر ۾ چلوبون

هو نوڪريءَ ۾ مون وٽ نئون، نئون آيو هـــو. هو هڪ شريف ڇوڪرو هو. جنهن وقت نوڪريءَ ۾ آيو هو، تنهن وقت سندس عمر ۲۰ سال کن مس هئي. هو سپاهيءَ جو سادو، توڙي وارو ۽ ڳالهائڻ جو ...نو هو. هن کي سنگيت لاءِ ڏاڍو پيار هو ۽ ڳائڻ به ...سٺو ڳائيندو هو. ڳائڻ جي ڪري هن آفيس ۾ سڀني ...کي پنهنجو ڪري ڇڏيو. هن ۾ ڪابه عادت ڪونه هئي پر ڪڏهن ڪڏهن سگريٽ ڇڪيندو هـــو. هو پنهنجي مستيءَ ۾ مست رهندو هو. هو بنگالي ...رهمڻ هو. سندس نالو "د ويندر ناٿ" هـو. اسان ...کيس پيار سان "ڊيو" ڪري سڏيندا هئاسين. سنگيت جي ڪري، هن جو گهڻئي سنگتين سان تعلقات ...يو. ٿوري وقت ۾ هن جو نالو ڏاڍو چمڪي پيو. ...پري، ڏبري هو به جوانيءَ ڏانهن وک وڌائيندو ...ي هليو.

سندس من ۾ ڪنهن لاءِ پيار جو ٻج ڦٽڪڻ ...ڙيو. هن جي من ۾ شادي ڪرڻ جي تمنا پيدا ٿي.

اهڙيءَ طرح سڄو ڏينهن چلائيندو رهيو. پ
ڏينهن هن گاڏو هلايو. گاڏو هلائي ڪري ه
ڪمائڻ لڳو. گاڏي تي ماڻهن کي پٺين سان ر
ڪاريندو هو. مان به کيس مدد ڪندي هيس.
روٽي ٺاهڻ جو سٺو ڄاڻو آهي. اهڙيءَ طرح اس
اڳتي وڌندا رهياسين. هينئر اسان کي ٻنهي جـ
روزي ڪمائڻ جو ڏاڍو آهي. جنهن جو پتو هن سان
موڪليان ٿي. توهان کي عرض آهي ته هڪ دف
اسان وٽ اچو. توهان اسان لاءِ ڀڳوان جا روپ
آهيو ۽ هڪ قسم جا فرشتا به آهيو. توهان جي ر
اسان جي زندگي بدلي. مان توهان جو قرض لاهي
نٿي سگهان. پر توهان هيءَ ننڍي موڪليل ڀيٽ ضرور
قبول ڪندا. مون کي ايترو شرم ٿو اچي جو مان
توهان کي پنهنجي شڪل ڏيکاري نٿي سگهان."

توهان جي ڀيڻ
ميدا عرف ٽيدا

مهيش چٺي پڙهي چپ ٿي ويو، خوش ٿي ڇو
لڳو، مون جهڙو خوش نصيب انسان هن دنيا ۾
ڪونه آهي جو مدهن جي پٺين جي ڪري ڪنهن جو
گهر ٺهي پيو."

ٻنھي ڄڻن اڳ ۾ ئي ١٥ ڏينھن موڪل منظور ڪرائي
ڪي ھئي. گنگا ۽ ٻبو ١٥ ڏينھن کان پوءِ موٽي آيا.
ڪ انھيءَ زندگي ڳاھي آيا يعني ڪ سول مئريج
ڪري آيا. ٻئي ڄڻا بالغ ھئا ۽ تنھن ڪري ڏنگا
و پيءُ ڪجھ، به نه ڪري سگھيو.

شاديءَ کانپوءِ سندن گرھستي ڏاڍي سٺي
ندري رھي ھئي. چوندا آھن، "لڪشمي ايندي
ھي نه لڇڻ ويندا آھن." اھو حال ٻبو جو ٿيو.
اڻي ھو "ٻبو" "ٻبو" ڪونه رھيو. ھن ۾ ڪافي
يدبل اچي ويئي ھئي. محفلن ۾ اچڻ وڃڻ ڪري،
ن ۾ شراب پيئڻ جي عادت پئجي ويئي. ھاڻي گنگا
سائڳي گنگا ڪونه رھي. ھوءِ به ٻنھن جي گھر
اھڻ لاءِ رشوت وٺڻ لڳي. ايتري قدر جو ڏنگا به
ھنجو رستو اختيار ڪيو ۽ ٻبوءَ پنھنجو. ٻنھي جو
و روز جو ڪاروبار ئي ٿيو.

ين سالن کانپوءِ گنگا کي پٽ ڄائو. ھيئنر گنگا
ت جي موھ جي ڪري ٻاھر گھٽ نڪرندي ھئي.
راتجو گھر ۾ محفل لڳائي ويٺي ھوندي ھئي.
ر کي پالڻ لاءِ ھن آيا رکي ھئي. ٻبو ٻنھن جي
يش عشرت ۾ ٻوڙو ھو. سندس ڌيان گنگا ڏانھن
ھٽيو ئي ويو. ھيئنر ٻبو جا دوست ٻبو جي گھر

هن وقت هو ٢٥ سالن جو ٿيو هو. مهينن ۾ سنگ
ڏيڻ ڪري سندس سمپرڪ ۾ هڪ ڇوڪري آئي
هن ڇوڪريءَ ۾ ڪافي ڪشش ڪونه هئي. هوءَ ر
جي سانوري ۽ قد جي ٻگهي هئي. پر ٻاٻو کي
نه آهي ته ڇو هن لاءِ پريم پيدا ٿيو؟ ٻاٻو کي ه
لاءِ اهڙو پريم پيدا ٿيو جو هو نوڪريءَ تي رهند
هر وقت پيو هن سان فون تي ڳالهائيندو هو. ٻ
جو من هميشه هن سان ڳالهين ڪرڻ لاءِ بي
تڙپندو هو.

ڇوڪريءَ جو نالو گنگا هو. هوءَ هڪ وچولي
گهر جي هئي. سندس پيءُ جي دڪان هو. گنگا
ساڳئي شهر ۾ نوڪري ڪندي هئي. گنگا جي ماءُ
کي جڏهن سندس ڌيءَ جي پريم جي خبر پيئي
هن کي ڪافي غصو آيو. غصي جو ڪارڻ اهو ه
ته ٻاٻو بنگالي هو ۽ گنگا سنڌي هئي.

ٻنهي جي پريم جو پيچ اهڙو پختو ٿي ويو جو
ٻئي ڄڻا هڪ ٻئي کانسواءِ رهي نه ٿي سگهيا
هڪڙي ڏينهن موقعو ڏسي، ٻئي شهر ڇڏي ڀڄي
ويا. ڪيڏانهن ويا؟ اها خبر ڪنهن کي ڪونه هئي
گنگا جي پيءُ پوليس ۾ رپورٽ ڪرائي ته سندس
ڌيءَ کي ٻاٻو ڀڄائي وٺي ويو آهي.

ھر ۾ ھڪ چلھہ جي ٻچاءَ ۾ چلھيون ٿيون. گنگا
ي دل ۾ ٻبو لاءِ نفرت پيدا ٿي. گنگا طلاق وٺڻ
ءِ ڪيس داخل ڪيو. ٻبوءَ کي نوٽيس ڏنائين ته
ھر خالي ڪري وڃ ڇاڪاڻ ته گھر گنگا جي نالي
و. ٻبو ھيٺئين محسوس ڪرڻ لڳو ته انھن سڀني
الھين جو ڪارڻ پاڻ آھي. ھن پنھنجي ھٿن سان
نھنجي گرھستي ختم ڪئي.

ٻبو اڳ کان وڌيڪ شراب پيئڻ لڳو. ٻئي طرف
نگا ڪلھي عام انھيءَ سان گھمڻ لڳي جنھن کي
ل ۾ جڳھہ ڏني ھئائين. ٿوري غلطي ڪري ھڪ
يار ڀري زندگي ختم ڪري رھي ھئي. گھڻن ٿي
نھي کي سمجھايو پر ٻئي ضد ڪي ھئا. سڀني اھو
ي سوچيو ته طلاق ملندو يا نه. نيٺ ڪين طلاق
مليو. طلاق ھوندي به ٻئي ھڪ ڇت ھيٺان اچان رھيا
ميا آھن.

۾ اچڻ لڳا. ٻنهي کي اها خبر ڪانه ٿي ته ٻئي
سندس دوستن جو گهر ۾ اچڻ ڪري، گرهستـ
دار پوڻ جو امڪان آهي. ٻنهي ڀينهن جـي
پورو، گنگا ڀينهن جي مشغلن ۾ پوري. هينئر گ
کي ڏيئي جالي. گهر ۾ ڪل ۴ ڀاتي هئا.

وقت گذرندو پئي ويو ٻنهي ڀينهن ۾ تبديلي
آئي. گنگا ڀينهن جي ناني تي هڪ جاءِ ورتي.
چاري ٿي جنٿا رهندا هئا. گنگا جي دل ۾ ٻيو جـ
ٻاڃاءِ پئي ڪنهن جڳهه ورتي. ٻنهي کي ڇنهيءَ
جي سمڪ ٻنجي وئي. هينئر حال اهو ٿيو جو سـ
گرهستي ٽٽڻ لڳي. هڪ گهر ۾ رهندي، ڀينهـ
هڪ ٻئي سان ڳالهائڻ ڇڏي ڏنو. گنگا پنهنجي
سان خوش هئي. هن پنهنجي ٻارن کي مڙس جـ
ٻر خلاف ڪري ڇڏيو. ايتري قدر جو ٻار ته ماءُ
ڪونه ڳالهائيندا هئا. گنگا دنياداري جـي ناتـ
مڙس لاءِ روٽي ٽيبل تي رکي ويندي هئـي. ڪـ
روٽي کائڻ لاءِ به ڪونه چوندي هئي، نه وري
ٻيءَ کي چوندا هئا. حالت اهڙي ٿي جو ٻنهيءَ
گهر ۾ ماڻيءَ جي عزت ڪونه هئي. ٻنهي جي دل
گنگا لاءِ نفرت پيدا ٿي. هو گنگا کي مارڻ لاءِ
ٿيو. پر ٻنهي ڪجهه به ڪونه ٿي ڪري سگهيو.
هينئر ٻنهي گهر ۾ ٻاڻ روٽي پچائڻ لڳو. ماڻـ

ـهن جي همت ۽ مڙسي سان آفيسر ٿي ويو. سندس
ٿر ۽ وچي نوڪرن تي لڳا. ٻارن جي شادي
ڪرايائين. ٿوري وقت پڄاڻا سندس ماءُ ٻيءَ
داري ويا.

سندس گهر مان پنجھ پائي گهٽ ٿيا ته، ڪيس
ري پنج پٽ پيدا ٿيا. ڪيس ڌيءَ ڪونه هئي.
يوان آفيسر هئڻ ڪري ۽ ڌيءَ نه هئڻ ڪري هن
ي ڪنهن جي پرواه ڪونه هئي. ڪيس ديوان پڻـي
ي خدڪي هوندي هئي. هو هر ڪنهن لحاظ کان
نو انسان هو پر سندس ۾ ڪي ڪمزوريون هيون.
ڪ ته هو ڪنجوس هو. ٻيو نه هن ۾ ڳالهائڻ جو
نگھ ڪونه هو.

سندس پنجئي پٽ پڙهـي ليا ۽ سڀئي وڏي
ـشين نوڪرن تي لڳا. پنجن پٽن جي شادي سند
ي الڳ، الڳ حصن جي ڇوڪرين سان ڪرائـي
ـيائين يعني ڪ ڪا حيدرآبادي هئي ته ڪا وري
ـاهتي جي، ڪا سکر جي، ڪا ٿرپارڪر جي ته ڪا
ڙ ڪاڻي جي هئي. سندس گهر ٿونهرن جي ڪري
ڪ ڪاسمو پوليٽن گهر لڳي پيو. الڳ، الڳ
ولين جي هڪ مالها هئي. سندس نونهر الڳ،
لڳ خيال جون هيون. سندس زال به سهڻي ۽

ممتا

ديوان دلپتراءِ هڪ وڏي گهراڻي جو مالڪ هـ
سندس پيءُ هڪ وڏو آفيسر هو. ننڍي هوندـ
هن پيءُ جي اهلڪاريءَ ۾ سڀ سک ڏٺا هئا. اپٽر
قدر جو هن پٽ تي پير اُن مشڪل ۾ ڪيو هوند
ديوان دلپتراءِ جي پيءُ جي ريٽائر ٿيڻ ڪانپوءِ سند
مالي حالت خراب ٿيڻ لڳي. سندن اهڙي حال
ٿي جو دلپتراءِ جڏهن پٽ تي پير ڪونه رکيو هـو
تڏهن کـي پنهن جي ماءُ پـيءُ، ٣ ڀائرن ۽ زال ۽ ٻ
کي پالڻ مشڪل ٿي پيو. ڪڏهن، ڪڏهن سند
گهر ۾ چلهه اُن ڪونه ٻرندي هئي.

دلپتراءِ ۾ هڪ خوبي اِها هئي جـو هـن وڏ
سان مقابلو ڪيو. انهيءَ مقابلي ۾ هو ڪامياب ويو
دلپتراءِ مئٽرڪ پاس ڪري نوڪري ڪئي. پنهن جي
ماءُ پيءُ، زال ۽ ٽن ڀائرن جـي پرگهور لهـڻ لـڳو
هن ڪڏهن به پنهن جـي ڀائرن کـي اِهو محسوس
ڪرڻ ڪونه ڏنو ته هو ڪي غريب آهن. ديـوا

سياءَ جي ڪري سنڌس اولاد ڪاڏونس طبيعت لاءِ ٻچڙا ڪونہ ايندي هئي. هڪ ٽوٽهن ڪانسواءِ ٻيون سڀ ٽوٽهر منهن ڦيري ويس. سنڌس اهـا ٽوٽهن وڏ گهراڻي ۽ شاهوڪار جي ڌيءَ هئي. نوڪريءَ واري ۽ ڪافي ٻُڌ هيل هئي. ديوان انهيءَ ٽوٽهن، ٻـت ۽ ٻارن کي ڪافي ڏنگ ڪيو. سنڌس ٻارن کي ڪونہ پچندو هو. ڪين ڏٺا لفظ چوندو هو. انهيءَ ٽوٽهن کي پنهن جي سهري لاءِ چڱي يـا انسان ذات لاءِ چڱي، ڪافي عزت هئي. ٽوٽهن کي ٻيڪي گهـر جو اثر ٻيل هو نہ شيوا چاڪي ٽو چڱي؟

سنڌس ٽوٽهن پنهن جي مڙس کان لڪائي ڪري پنهن جي سس سهري کي ٻہ وقت روٽـي لڪائي ڪارائي ايندي هئي. ايتري قدر جو سنڌس سهـرو ڪفي ڪمزور ٿي ويو هو، تنهن کي همٿ سان روٽي ڪارائيندي هئي. ٽوٽهن جي شيوا ڏسي ڪري ديوان جي اکين ۾ ٻاڻي اچـي ويو ۽ رئندي ٽوٽهن کـي چيائين، "ٻـت، مون ٽوکي ڪافي ڏنگ ڪيو هـو. ٽوکي گهـٽ وڌ ڳالهائيندو هوس. ايتري قدر جو مان ٽوکي ڪڍهن ڪميڻي بہ چوندو هوس. پـر شاباس ٽوکي آهي جو ٽو گذريـل ڳالهيون وساري ڪري منهن جي ٿي شيوا ڪرين. ٽون ڪميڻي نـہ، ٻـر

خانداني هئي. هر وقت هن کي انهن جي سو
صفائي جو خيال رهندو هو انهن سمجهڻ ۾ ڪو
ٿي آيو ته سندس زال ٻار ڪيئن پاليا؟

ديوان دلپتراءِ ته نوڪريءَ مان رٽائر ڪيو.
ڏينهن گهر ۾ ويٺو هوندو هو. ٻاهر ڪونه نڪر
هو، چاڪاڻ ته سندس دوست گهٽ هئا. دي
جي اينگي ڳالهائڻ ڪري ۽ گهر ۾ سڄو ڏين
وهڻ ڪري سندس سڀاءُ ڪري، ڇڙ وارو ٿي ٻ
انهيءَ ڪري سندس پٽ ۽ نونهر ڏيري، ڏي
الڳ ٿيندا ويا.

هاڻي اهو وقت آيو جو ٻئي زال مڙس اڪيلا ڏ
۾ رهندا هئا. ديوان ۽ زال اڪيلي زندگي مان ڏاڍ
خوش هئا چاڪاڻ ته ڪين ٻارن جي گندگي، نقص
ڪرڻ ۽ رڙيون واڪا ڪونه وڻندا هئا. ديوان ک
ڪڏهن به زندگيءَ ۾ بخار ڪونه آيو هو. هو ٻ
کي راوڻ کان گهٽ ڪونه سمجهندو هو. جهڙ
طرح راوڻ کي هڪ ڏينهن مصيبتن سان مقابلو ڪر
پيو، اهڙي طرح ديوان صاحب تي ايشور ڏاڍ
مهربان هو ۽ ڪيس سبق سيکارڻ لاءِ چاهيو، ته
ڪيس معمولي بخار ڏنو. انهيءَ بخار جي ڪري ديو
صاحب جو کٽ تان اٿڻ مشڪل ٿي پيو. سند

ڌيءَ جا اکر پڙهي ٻيءَ ڇپ ٽي وڌو. انهيءَ
وقت ڇوڪري ٻيءَ کي هٿ کان وٺي ڏاڏي جي
گهر ويئي. ٻيءَ پٽ کي ڏسي ڏاڍو گد گد ٿيڻ لڳو.
د ٻوان جي اکين مان ڳوڙها ڪري پيا. اهي ڳوڙها
خوشيءَ جا هئا نه پڇتاپ جا، اهو ڇڱي نٿو
سمجهي. ننڍي ٻار جي ممتا ۽ پيار ٻيءَ پٽ
کي مليو.

راڻي آهين.“

انهن چئي ڪري ديوان ڪانئس معافي ورتي
ٻنهن جي ٽولهن جي پيرن تي هٿ رکي زار زار
روئڻ لڳو. ديوان جي ٽولهن سان گڏ ديوان ج
پوٽي ايندي هئي، جنهن جي عمر ٧ سال ڪن
هئي، تنهن کي ٻنهن جي ڏاڏي جي حالت ڏ
ڏاڍو ڏک ٿيو. ماءُ کان پڇڻ لڳي، ممي، ڏاڏ
دادا کي ڇو نه ٿو ڏسڻ اچي؟

ماءُ چيو، ”پٽ، اهو سوال ٻنهن جــي ڏاڏ
کان پڇ.“

ٻيبيءَ کي ڏاڍو خيال ٿيو. سندس پيءُ جڏ
وقت آفيس کان آيو، انهيءَ وقت ٻيبيءَ ٻنهن
پيءُ کان هڪ سوال پڇيو، ”ڏاڏي توهان کي
پيار آهــن. هڪ ماءُ ۽ پيو منهن جــو نڌڙو ٻا
جڏهن توهان بيمار ٿي پئو ۽ توهان جــو ٻـ
توهان کان توهان جي بيماريءَ جو نه پڇي ته توه
کي ڏک ٿئي يا نه!“

پيءُ جواب ڏنو، مون کي ڪافي ڏک ٿيندو.“

ڇوڪريءَ چيو، ”پوءِ توهان ٻنهن جي پيءُ ک
ڇو نه ٿا پڇو؟ جيڪو ڪيترن ڏينهن کان بيمار آه
۽ ڪافي ڪمزور ٿي ويو آهي.“

ر ۾ واري عمدڪ نيڪ ڪري مونڏانهن نهارڻ لڳي.
ون سمجهيو ته ٻئي شاهد ڪونه سڃاڻندي، ڇاڪاڻ
ڪيس مغز ۾ اهائي ڳالهه واري خدڪي هوندي،
ر منهن جو اندازو غلط نڪتو. ٻنهي مون کي سڃاتو
وڏي ڀاڪي پائي ملي.
مان سوچڻ ويٺس ته ڪٿان سچ نڪتو آهي، جو
ٻئي هيتري ڳالهه هوندي، جيڪا اڄ ڪنهن کي
، ڪونه ٻڌندي هئي، سا ڪيئن ڀاڪر پائي ملي
هي! جنهن وقت ٻئي ڀاڪر پائي ملي ته سندس
ونهن ۾ ڳوڙها اکيون ڦاڙي ڏسڻ لڳا ته اڄ ڏاڏي
ادي خوش ٿي نظر اچي. ٻئي هينگهي مان اٿـي
ڪري اچي صوفا تي ويٺي. منهن جي ڀاءُ ۽ امان
۽ ڀڄائين. مون رڌندي کيس ٻڌايو ته ڳالهه جٽا
ڳوان وٽ وڃي سکي ٿيا آهن.
مون کيس ڏوراپو ڏيندي چيو ته تو ۽ ٻـقـڙ
ڪوله رهايو. توهان اسان سان ڳنڍڻ ڪونه ٿـي
چاهيو. مون ٻئڙ جو نالو ورتو ته ٻئي جو منهن ڦري
يو، جيڪا سندس منهن تي چمڪ ۽ خوشي هئي
ا گهڙي ۾ ڪافور ٿي ويئي. مون سوچيو ته
ٻڙ شاهد گذاري ويو آهي. جو ٻئي جو منهن ڦري
يو. ڳالهين جو سلسلو جاري رکندي، ٻئي چيو،
ڳس پٽ، ٢ ڏينهن اٿم. سڀني جي شادي ڪرائي

ڪيڏانهن ويا اُهي ڏينهن؟

رڳو ٽيهه ڪلاڪ منهن جو ارادو ٿيو ته هڪ
هڪ مائٽ سان ملان ۽ انهن جو حال ڏسان، ڏ
۽ وٺان. پوڙهائپ منهن جو خيال ٿيو ته پنهن جي
ڀيڻ سان ملان جيڪا مون وانگر پوڙهي ٿي وئي
هوندي. منهنجي ڀيڻ جي ائڊريس ڳولهي انهي
شهر وڃي پهتس جتي ڀيڻ رهندي هئي. جواني
۾ ڀيڻ ۽ ڀڻيئي پيسي جي نشي جي ڪري اسان کان
پري ٿيندا پئي ويا. اسان سان سنبنڌ ڪونه رکيا
هئائون. پيسي جي ڪري ڀيڻ پاڻ جهڙو ڪنهن کي
ڪونه سمجهندي هئي. پر هينئر مون ڏسڻ ٿي
چاهيو ته ڀيڻ جي سڀاءَ ۾ ڦيرو آيو آهي ڪين نه.
مان ڀيڻ جي ائڊريس مطابق سندس گهر ڳولهي
وڃي لڌو. صبوح جو ١١ ٿيا هئا. مان ڀيڻ جي
گهر ۾ گهڙيس. ڀيڻ پينگهي ۾ لڏي رهي هئي
مون اڳتي وڌي ڪري کيس نمسڪار ڪئي
ڀيڻ جيتوڻيڪ مون کان ٥ سال وڏي هئي، پر
مان هن کان وڏو لڳي رهيو هيس. ڀيڻ سون

داري. پيءُ جي ڳالهه، سندي دل ۾ ڪائي آند
ماند پيدا ڪئي نه. پيءُ سان ملان. پيءُ روئي ڪاٺڻ ۽
۾ ٣ ڏينهن رهڻ لاءِ چيو. مون ڪنهن چيو نه وري
ڏيندس. شام ٽائين پيءُ وٽ ويٺو هيس. رات جو
گهر موٽي آيس.

ٻئي ڏينهن ٻي پيءُ سان ملڻ ويس. پيءُ جي
شڪل ڏسي ڪاڻو دڪ ٿيو. سوچڻ ويٺس ته ٻارن
هوندي پيءُ پيا آشرم ۾! پيءُ سان ڳالهيون ڪندي
معلوم ٿيو ته ڏوهه ٻنهي جو آهي. پيءُ ۾ سهڻ شڪتي
اڪ پوت ڪرڻ جي شڪتي ڪونه آهي، الهيءَ
ڪري اڄ هيءَ ڏينهن ڏسي رهيو آهيان. پيءُ ڳالهين
ڳالهين ۾ چوڻ لڳو ته پٽ! ڪير به ڪنهن جو ڪونه
آهي. ٻنهن جي پيءُ جي ڪري سڀني سان ناتا
جوڙ ۾، هاڻي پڌاءُ نه ڪنهن وٽ وڃان! آهي ٻـ
ٻنهن هٿا جڏهن زال ۽ ٻارن سان گڏ هڪ چمن
سيتان رهندو هيس، ته اڄ مان پيا آشرم ۾ آهيان.
مان به پيءُ کان موڪلائي هليس. سوچيندو رهيس
ته چاچي ٻئي گهوٽ کي ياد ڪري ۽ پيءُ ٻنهن
ٻي گهوٽ ڪـي ڪيئي ڇڏيو. واه ڙي زمانا!
ڪيڏانهن وڃا آهي ڏينهن؟

پيءُ سان ملاقات ڪاڻ وهه مهن جي من ۾ ٽمنا
پيدا ٿي ته ماسيءَ سان ملان. مان ٻنهن جي ماسيءَ

ڇڏي آيم. سواءِ هڪ پٽ جي سڀئي هن ش
رهندا آهن. مان ڪڏهن ڪڏهن پٽ وٽ ۽ ڪ
ڪڏهن ڌيءَ وٽ رهندي آهيان. سڀئي عزت ڏ
آهن. پٽ، پوٽا، ڏوهٽا ۽ ڌيئر سڀئي پيار
ڪندا آهن."

مون دل ٻڌي ٻُڍيءَ کان پڇيو ته، "ٻُڍڙو ڪ
آهي؟"

منهن جو پڇڻ ۽ ٻُڍيءَ جو گرم ٿيڻ ۽ چوڻ لڳ
"تون ڪنهن جو ٿو نالو وٺين؟ تون شايد پنهن
ٻُڍڙ کي ڪونه ٿو سڃاڻين! جڏهن کان وٺي مان ه
جي زندگي ۾ آئي آهيان، تڏهن کان وٺي هن م
کي ڪو به سک ڪونه ڏنو آهي. هميشه وڙهند
رهندو هو. ڪنجوس به پهرين نمبر جو هو. پائ
پائيءَ جو حساب وٺندو هو. سڀاءُ جو وري شڪ
هو. مون به نوڪري ڪئي تنهن ڪري پار س
سان پاليم، پر تنهن جي ٻُڍڙ زندگي ۾ ڪجهه ب
ڪونه ڪيو. ٻار به وڏا ٿيا. سندس ڪٿ پٽ جـ
سڀاءُ هلندو ئي آيو. لاچار ٻارن کيس ٻُڍا آشرم
رکيو. توکي جيڪڏهن ساڻس ملڻو آهي ته ٻُڍا آش
۾ وڃي ملجس."

مان دل ۾ سوچڻ وٺس ته ٻُڍڙ وٽو ٻُڍا آش
جي هوا کائي ۽ ٻُڍي ويٺي گهر ۾ آرام جي زندگ

ڻ ويا آهن."

اهي اڃا ٻڌي مدهن جو ڇرڪ نڪري ويو. مون
ر ڪڙڪايو. اندران آواز آيو تہ، ڪير آهي؟ مون
و ماڻس تہ مان فلاڻو آهيان. مدهن جو نالو ٻڌي
ڙي ماسيءَ دروازو کوليو. مان اندر گهڙيس.
سيءَ کي ڏسي ڪري سرابجي ويس. ماسي مون
ي ڏسي زار زار روئڻ لڳي! مان کيس پرچائڻ
س. ماسيءَ چپ ڪئي. مان سندس حال احوال
ڻ ويٺس.

ماسي چوڻ لڳي، "پٽ! ٻڌائي م ڪير ٿو
مدهن کي پڇي؟ ٻڌايو ڏاڍو خراب آهي. هيئنر
ن بيمار ٿي رهان. ڪوبہ ويجهو ڪونہ ٿو اچي.
ر گهٽجي ويئي آهي. ٻوڙاڻڻ اچي ويئي آهي.
ڪون جواب ڏيئي بيٺيون آهن. ٻاهر نڪري نٿي
گهان."

ماسيءَ جي سونهن غائب هئي. اها سندس لڪ
ري لوڏ ختم ٿي ويئي هئي. اکيون گهر ۾ هئي،
کيس ڪو ٻڌڻ وارو هو ۽ نہ وري ڪو کيس
چائڻ وارو هو. ڏايا ويٺي ڏوراپا ڏنائين ۽ چوڻ
لڳي، "ڪهڙا نہ اهي ڏينهن هئا! جڏهن زندگي
ڪ بهار جي موسم وانگر هئي. پر اڄ هڪ مرجهايل
وانگر بيٺي آهيان. ڪوبہ پڇڻ وارو ڪونہ آهي.

سان ملڻ لاءِ نڪتس. ماسي ننڍي هوندي کان
ڏاڍي سهڻي هوندي هئي. سهڻي به اهڙي
جهڙي اپسرا. پاڻي پيئندي هئي ته سندس نڙي
مان ڏسڻ ۾ ايندو هو. ٻچوان کيس فرصت ۾ و
ڏاهپو هو. کيس سونهن تي ڏاڍو ناز هو. پاڻ جهڙ
ڪنهن کي ڪونه سمجهندي هئي. سندس لاءِ ڪا
مائٽيون آيون. ايتري قدر جو ڊپٽي ڪليڪٽر به
هوندا، پر سڀني مان ڪيئي نقص ڪڍندي هئي
ڪنهن لاءِ چوندي هئي ته ڪارو آهي، ڪنهن
چوندي هئي ڏند ٻاهر اٿس ته ڪنهن لاءِ چوندي
هئي ته نڪ طوطي جي چهنب جهڙو اٿس پر نقص
ڪڍڻ ۾ ڪنهن کي به ڪونه ڇڏيائين.

هڪڙي هئي سهڻي ته ٻئي طرف هئي شاهوڪار
پر سو کيس ڏاڍي مغروري هئي. سندس مغرور
جي ڪري هوءَ ڪنواري رهجي وئي. نوڪري
ڪيائين پر مزو ڪونه آيس. نوڪري ڇڏي ڏنائين
ماسيءَ جو ڏس پتو وٺي ڪري وڃي ماسيءَ جي
گهر لٿس. منهن جي دل گهٻرائجي وئي جڏهن
ڏٺم ته ماسيءَ جي گهر کي تالو لڳو پيو آهي. ما
سوچ ويچار ۾ پيو هيس ته اوتري ۾ هڪ پاڙي وار
مليو، جنهن کان پڇيم ته "هيءَ ڪيڏانهن ويا آهن؟"
هن چيو ته، "پيڻ اندر وٺي آهي، ساڻ ۽ ٻاجائي

ٻڍ اوستا ۽ گهر جون

ذميداريون

ٻڍ اوستا جي معنيٰ آهي ٻڍاپو. هيٺيون سوال ٿو
ي ته ٻڍاپو ڇا آهي؟ ٻڍاپو ڇاڪي ٿو چئجي؟ ٻڍاپو
هڪ بيماري آهي، جيڪا مرڻ گهڙي تائين انسان
ساٿ ڏئي ڇڏي. موت سان گڏوگڏ ٻڍاپو به ختم
ٿو وڃي. جهڙي طرح ٻرسات جي موسم ڪانپوءِ
ديءَ جي موسم ٿي اچي، جنهن ۾ سڀئي وڻ ٽڻ
ن جو، پنهن جو لباس ڇڏيندا آهن ۽ بعدي ڪ ٻن
ي ٿيندا آهن ۽ وڻ ٽڻ سڪل نوٽ لڳندا آهن.
ي طرح انسان کي به جواني ڪانپوءِ ٻڍاپو ٿو اچي.
اهي ۾ آشائون ۽ ترشنائون وڌن ٿيون ۽ ڪم ڪرڻ
طاقت گهٽجي ٿي وڃي.
ڪنهن انگريزيءَ ۾ چيو آهي،

"In old age desire increases,
And Efficiency decreases."

انهيءَ جو مطلب ٿيو ته ٻڍاپي ۾ اسانجون خواهشون
ن ٿيون، ۽ ڪم ڪرڻ جي شڪتي گهٽجي ٿي

سڀڪو ٻاهر گهمڻ نڪري ٿو وڃي ۽ مون کي ڇڏ
ٻيا ٻارڙن وانگر بند ڪري ٿا وڃن."

منهن جي اکين ۾ پاڻي ڀرجي آيو. مان سوچ
ويٺس ته ڪيڏانهن ويا اهي ڏينهن، جڏهن ماس
تان سڀڪو قربان ويندو هو ۽ سندس سونهن جـ
ساراه جا ڳيت ڳائيندا هئا. پر اڄ منهن جـي ماسي
اداس ۽ ملول کٽ تي سمهي پيئي آهي ۽ ڏينهن ج
زندگي جا ڏينهن ڳڻي رهي آهي، وقت جنهن تي
سندر، ٻهادر ۽ سهڻن کي ڏينهن جو ٻکو ڪيو، تن
جي اڳيان منهن جي ماسي ڇا آهي!

واقعي ڪيڏانهن ويا اهي ڏينهن ۽ اهـي ماڻ
جن سان گڏ ماسيءَ وقت گذاريو پر اڄ هوءَ اڪيلـ
گهر ۾ کٽ تي سمهي پيئي آهي.

—

يون اسان کي جوانيءَ ۾ طاقت ڀـا سواد ڏينديون
ون سي اسان لاءِ ڀڍاپي ۾ زهر برابر آهن، ڇاڪاڻ
ڀڍاپي ۾ اسان جي اندرين ڪي ڪاڌي پچائڻ لاءِ
ا طاقت ڪانه آهي جيڪا جوانيءَ ۾ هئي. ڪاڌو
و کائجي جيڪو جلد هضم ٿئي. تنهن کان وڌيڪ
ص سوچڻ جي ڳالهه آهي ته اسان کي ڀڍاپي ۾
ءَ ۾ رهڻ نه گهرجي، ڇاڪاڻ ته فڪر سڀني بيمارين
ي جڙ آهي. فڪر مان دل جي بيماري، مثلا پيشاب
بلڊ پريشر ٿو ٿئي. انهيءَ ڪري شرير جو پاڻيو
ي ٿو پوي.
ڀڍاپي ۾ انسان ڀاوڪ ٿو ٿئي. هن ۾ سهن شڪتي
ججي ٿي وڃي. انسان کي پاڻ ۾ سهن شڪتي پيدا
ڻ گهرجي. گذريل ڳالهين کي ياد نه ڪجي.
ندا آهن، "ڏنو سڀ وسار، اڳتي کي ياد ڪر."
ن کي انهن نه سوچڻ گهرجي ته مان ڪير هيس!
ن جي نوڪري ڪهڙي نه سٺي هئي! ڌر لـي
ڪر چاڪر هوندا هئا يا ڪيتري نه سٺي پگهار
دي هئي. انهن ڳالهين کي ياد ڪبو ته وڌيڪ،
ڪ دکي ٿي پئبو. اهو به نه سوچڻ گهرجي ته
ي مون کي ڪو به ڪو نه ٿو پڇي. انهن ڳالهين
دل سان هنڊائڻ نه گهرجي.
ڀڍاپي ۾ اڪثر ڪري پيٽ ۾ آڏار (ڪٺو ٿو پوي

وڃي. هونئن نه ٻڍاپي جي عمر ڪا مقرر ٿيل ڪ
آهي. پر حقيقت ۾ انسان کي ٻڍاپو ٥٥ سالن کا
ٿو اچي. ٻڍاپو اهڙي طرح ٿو اچي جهڙي طرح ڪ
کي اُڏهي لڳندي آهي. نوڪريءَ ۾ هوند
انسان کي احساس ڪونه ٿو ٿئي ته هو ڪو ٻڍو
آهي. پر جڏهن ڪو رٽائر ٿيو ڪري اُڏهي سند
اکيون ٿيون کلن ۽ ڏاڍو ڏکي ٿو ٿئي.

ڏک جو ڪارڻ اسان پاڻ آهيون. ٻڍاپي اچـ
کان اڳ، جيڪڏهن انسان پاڻ کي ڪنهن نه ڪن
مشغولي ۽ وندر ۾ رڌل رکي ته ٻڍاپو لڪائي ڪو
ڏيندو. جيڪو انسان من جي ورتي مضبوط ڪند
ته ٻڍاپو سؤ ڪوهه پري ڀڄندو، پر جيڪڏهن انسا
من جي چڪر ۾ اچي ويو ته پوءِ سندس شرير ڍ
ٿي پوندو ۽ منجهس ڪم ڪرڻ جي شڪتي ڪون
رهندي ۽ پوءِ چونداسين ته ٻڍاپو اچي ويو؟ پـ
ٿي ويا آهيون، اها حقيقت ڪونه آهي. ٻڍاپي جـ
گهڻو دارو مدار کاڌي پيتي ۽ نيمن تي آهي.

جيئن عمر چڙهندي هلي، تيئن کاڌي پيتي تـ
ضابطو رکڻ گهرجي. اِئين نه سمجهڻ گهرجي ته جيڪ
ڪجهه اسان جوانيءَ ۾ کائيندا هئاسين ۽ هضم ڪند
هئاسين، سو سڀ ڪجهه اسان ٻڍاپي ۾ کائي هـ
سگهنداسين. اها اسان جي سراسري ڀل آهي. جيڪ

يءَ سان مقابلو ڪري سگهبو.
واپاري طبقو جنهن جو سنئون ڌنڌو آهي يا ڊاڪٽر
ي يا انجنيئر، اهي پنهن جي ڪم ۾ ايترو مشغول
ن جو اُنهن کي ٻيائو ڇڏهي نٿو سگهي. ٻيائو آهي
ف نوڪريءَ وارن لاءِ پڻ جنهن جو ڪو پورو
ڏن ڪمائيءَ جو ڪونه آهي.
چوندا آهن، "اهو ڪهڙو وقت آهي جنهن کي
لڳي ٿي؟ اهو ڪهڙو انسان آهي جو
ي جو منهن نه ڏسندو؟" انهيءَ ڪري پهريائين
ان کي پڪي ڪ ٻيائي اچڻ کان اڳ سوچڻ گهرجي
ٻيائي ۾ ڇا ڪرڻو آهي؟ انهيءَ سان گڏ اهو به
چڻ گهرجي ته ٻيائي جو جيڪو رستو آهي سو
نن سان ڀريل آهي. ڪنن جو مطلب ذميداريون
ء اهي گهرجون هجن يا پو جون. انهن ذميدارين
، همت ۽ مضبوطي سان نباهجي. انهن نه سوچجي
چڄي ته مان ٻيو ني وٺو آهيان ۽ هينئر مون کان
جهه پڻ نٿو ٿئي.
ذميدارين نباهڻ لاءِ اسان کي خاص ڌيان ڏيڻ
رجي. پهريان ڳالهه اها آهي ته اسان جيڪي
اني ۾ چوريون ماڻيون يا جيڪي عادتون جواني ۾
ون، تن کي ڏاري، ڏاري ڇڏي ڏجي. مون
طيٽي اهڙا بزرگ ڏٺا آهن جن کي جواني ۾ ڪانڻ

جڏهن ٻڍاپي ۾ اسانجون اندريون ساٿ ڇڏي ٿي
وڃن ته ٻوءِ ٻين کي ڪوڙو ڏوهه ڏجي. جيڪڏهن
ڪو ٻچي ته واه، واه نه ٻچي ته واه، واه. اها هڪ
قسم جي هن جي ٻلمانسائي ٿيندي جيڪڏهن ڪ
ٻچي ٿو ٻيا دل جو حال ٿو وٺي ڪنهن کي به ڏ
نه ڏجي، هميشه Relax يعني ڍرو ۽ شانت ر
گهرجي. هر ڪنهن ڳالهه کي ڪن ٻيان ڦٽي ڪڍ
خوش مزاج ۽ ڪلمڪه چهرو رکجي ته ٻوءِ ٻڍاپو اسا
ڪان ٻاري ٻچندو ويندو.

ٻڍاپي ۾ جيڪڏهن اسان ننڍيون، ننڍيون ڳالهيون
کي ٿوج ڏيندا سين ته ڪٿ ٻڪڙي ٻوندي ۽ ٻڍاپ
بيماري وانگر اسان سان گڏ هلندو رهندو. ر ٿاڪ
ٿيڻ جو مطلب آهي ته ٻڍاپي جو رستو تيار ٿي ويو
ٻڍاپو اسان جي در تي دستڪ لڳائي ٿو.

سنت ونوبا ڀاوي هڪ هنڌ چيو آهي،

”ٿڪاوٽ لڳڻ ۽ ٿاڪ لڳڻ ۾ ڪو به تفاوت ڪونه
آهي. ڪنهن به بس يا ٽرڪ جو ٽائر گسي ٿو وڃي
ته ٻوءِ انهيءَ ٽائر جي ريٽائرنگ ڪري وري ڪ
آڻي سگهجي ٿو ۽ انهيءَ ٽائر مان وري ۴، ۵ هزا
ڪلوميٽر ڪم وٺي سگهجي ٿو. اهڙي طرح ريٽائر انسا
به ٿوري وقت آرام ڪري ٻاڻ ۾ همت پيدا ڪري
هلي سگهي ٿو ۽ ٻڍاپو جهڪو دروازي وٽ بيٺو آهي

ڻ گهر جي ڇ، گهر ۾ روني ٻچاڻ واري مائي روئي
ي طرح ڪرڻي ها ڪم وارڻون ڪم چڱي طرح
ي وڻون. انهن ڇ ڇڏي ڇ ٻارن جو گهر ٻيو لڙجي
چورڻون ٻيون ٿين ۽ ڇ وري ڪو سندس نقصان
ـي.

اسان ڪي الهن ڇ چوڻ گهر جي ڇ ٻت جاڻي، ٻت
گهر جاڻي، اسان ڇ هليا ٿين ستسنگ ۾. ستسنگ
وڏڪ آهي گهر جي شهوا ۽ ٻر گهور ڪرڻ.
هن ۽ ٻت اسان مان صرف اهو ڦا چاهين، اسان
ن گهر جو ڪم ڇ ڪرڻون، ٻر گهر جي ڏيک ڀال
ڪرڻون. توهان گهر جا چوڪيدار ٻاڻ ڪي ڇـ
ڇهو، ٻر ٻاڻ ڪي الهن سمجهو ڇ توهان گهر جا
ڪ آهيو.

اهڙا گهڻڻي ڪيس ڏڻا آهن جو ٻزرگ ماڻهن جي
ن ڏي ڏيان ڇ ڏيڻي ڪري اڪيلا ۽ الڳ رهيا
آهن. ٻنيان ٻيون ٻڻن جي گهر جون چورڻون ٿين.
ن ڪرڻ سان ٻزرگ ماڻهن جي ذميدارن ڪان
ڪر ٿا ٿين. اسانجا ننڍڙا، ننڍڙا ٻوڙا ۽ ٻونيون
، ڻن ڪي جيڪڏهن سمهڙائي ڪري اسڪول
ڪلهون ۽ واندڪائي ۾ ڪين ڪلاڻون، ڪڏاڻون ۽
اڻون ڇ ٻار ڇ خوش ۽ اسين ڇ خوش ۽ ٻار انهن
ڇهندا ڇ اسان ڪي ڇ ڪولي سنڀاليندڙ آهي ۽

پيئڻ جي عادت هجي، پر اهو ته ڏٺو ويو آهي ته
سکيو بزرگن کان پاسو ڪندو آهي. اهڙي قدر جو
دوست، مٽ مائٽ ته ٻاري پڇندا آهن. هاڻي اهي
بزرگ جن کي جواني ۾ کائڻ پيئڻ جي عادت هئي
سو هينئر ڪنهن سان کائين پيئن؟ اهي بزرگ پنهنجي
جي ذميواري محسوس نه ڪري پنهنجي ٻارن سان
کائين ۽ پيئن ٿا ۽ ٻارن ۾ عادت وجهن ٿا. هڪ
دفعو عادت پئجي ته ڇڏڻ مشڪل آهي. پوءِ بزرگ
پنهنجي ٻارن کي ڏوهه ڏيندا ته ڇورا اڳ جي ٿي
آهن ۽ کائين پيئن ٿا.

انهيءَ لاءِ جوابدار ڪير آهن؟ انهيءَ لاءِ جوابدار
بزرگ پاڻ آهن. تنهن ڪري ٻهري ذميواري گهڻي
ڏانهن آهي ته اهڙين اڻ وڻندڙ ۽ اڻ گهربل عادتن
کان پاسو ڪجي. اسان پاڻ ڏسون ٿا ته ٻڍاپي ۾
بزرگ ٻارن ۽ نونهن جي سهاري تي ٿا هلن. اسان
جون نونهن ۽ پٽ نوڪري ڪن ٿا ته اسانجو فرض
آهي ته اسان انهن کي مدد ڪريون. جيڪڏهن
اسان کي پئسي جي ضرورت آهي، يا نونهن ۽ پٽن
کي گهر کي سٺي نموني هلائڻ ڏسڻ ٿا چاهيون يا
انهن کي سکي ڏسڻ ٿا چاهيون ته پوءِ اسان کي گهر
جون ذميداريون سر تي کڻڻ گهرجن. نونهن ۽ ڌيءَ
۾ تفاوت نه ڏسڻ گهرجي. انهيءَ سان گڏ اهو به

ري عزت لئي ڪري ته انهي پيڙهي جي ٻارن جو
ض آهي ته ٻنهن جي بزرگن جي عزت ڪن. ڏکه
. ۾ سيوا ڪن. سندن ٻرگهور لهن ۽ بزرگن جي
الات کي ڏسن. بزرگ وري جوان نهي جي
. باتت کي ڏسن ته ٻوء نئي پيڙهي ۽ پراڻي پيڙهي
ي وڇوٽي ختم ٿي ويندي. بزرگ به آرام ۽ شانتي
ن پياڻي جو مزو ماڻيندا. گهر ۾ ايڪتا ۽ شانتي
ندي. رٺ ۽ رڙ مان ڪجهه به ڪونه ملندو.
ڪ ٻئي جي خيالات کي ڏسي ڪري هلون. رستو
ف نظر ايندو يعني ڪ ذميندارون چڱي طرح
هجي ويندءون ۽ زندگي آرام سان ڪٽجي ويندي.

اشڪره آڪاشواڻي

چاهيندڙ نه آهي • ٻارن ۾ اسان لاءِ سڪ ۽ شـ
پيدا ٿيندي • نوڪر ۽ ٻيا به ادب ۽ عزت ڪند
گهر جي گاڏي ٻرابر سان هلندي. ڪنهن چيو آهي
”سڪ ۾ آهن فائدا ٻر ڪس اول ڪائڻ ڪهي.“
زميندارن ٻر ٻسم ۽ سڪ سان نباهيون • ڪ
ڪاٿو • اٿين نه چٿو ته ا انچو چا وڃي • اهو ٿيو ٻند
جي ، ٻنهجي زميندارن ڪـان ٻڇڻ ۽ مٿهن موڙ
ٻزرگ جي وڏي ۾ وڏي جوابداري آهي گهر ج
اٻڪتا رکڻ •
چوندا آهن، ”ٻر ٻيو، گهر ويو.“
تنهن ڪري ٻزرگن کي ڪتي ٻڪي ڳالهين تي
ڌيان نه ڏيڻ گهرجي • گهر جي شانتي ۽ اٻڪتا ت
وڃائين • اها سندن وڏي ۾ وڏي زميداري آهي
ڪن ٻزرگن جو سڀاءُ تيندو آهي ته ٻزرگ ۽ سندس
ڌرميتي اڪيلا و ٻنا ڪمري ۾ ٿيوي ڏسنـدا
ٻوتن ۽ ٻوٽين کي ڪمري ۾ اچڻ نه ڏيندا ۽ ته ڪي
ٻاهر ڪيدا. اٿين ڪرڻ سان ٻوء ٿيو جهيڙو و شروع
اهڙين ننڍين ڳالهين جي زميداري چڱي طرح نباهڻ
گهر جي • جيڪڏهن ٻارن کي ٻيار سان ڏسنـدا تـ
ٻراٻون چاٻون ته عزت ڪندٻون • جڏهن اسان جي
سرڪار ٻزرگن کي ٻيا ٻنشن تي ڏي، رٻلوي جي
ٻاڙي ۾ ڪنسيشن تي ڏي. ڪين سينئر سٽيزن چڱي

وسٽ روي نه هڪ وڏو آفيسر آهي سو هتي هن
لت ۾ ڪيترن هوندو! ڪيس ٻار ۽ زال آهي، سو
لباس ۾ هن اسٽيشن تي ڇا ڪري رهيو آهي!
افر جنهن جو نالو ڪرن هــو، سو دل ۾ ڪجهه
ڇي رهيو هو ته گاڏي هلڻ لڳي. ڪرن هلندڙ
ي ۾ مان لهي پيو.

اسٽيشن تي ڪرن پراڻيون ڳالهيون دهرائڻ لڳو.
ڪاڻ ته روي ننڍي هوندي کان وٺي ڪرن سان
پڙهندو هو. روي جا ماءُ پيءُ غريب هئا. روي
هڻ ۾ ڏاڍو هوشيار هو. روي بي.اي پاس ڪري
ڪري تي وڃي چڙهيو ۽ ڪرن ڌنڌو ڪرڻ لڳو.
ي پنهنجي هوشياري ۽ قابليت سان آفيسر ٿي
. ڪرن پنهنجي محنت سان هڪ ڪارخاني جو
ڪ ٿي ويو.

روي جي ڪمزوري اهــا هئي جو سنـدس
ڪران ڏانهن ڌيان وڌيڪ هوندو هــو. ڪرن ۽
ي سان گڏ وديا نالي ڇوڪري پڙهندي هئي.
يا کي ڪرن ۽ روي ڀانئيندا هئا. ٻنهي جي دل
يا سان شادي ڪرڻ تي هئي. وديا جو جهڪاءُ
ي طرف وڌيڪ هو. ڪاليج ۾ به ٽيئي ڄڻا خالي
ڊ ۾ باغ ۾ ويهي ڳالهيون ڪندا هئا.

آپگوات پـــا هاد ثو

هن جي ڏاڙهي وڌي، وار اُڪرڀل، ڪپڙا ميرا ۽ ڦاٽل ۽ اکين ۾ چمڪون پيون هيون. اُنهن ئي لڳ ته هو ڪو فقير هو. سندس شڪل فقيرن واري ڪو هئي. سندس منهن مان اهين ئي معلوم ٿيو ته هـ ڪو خانداني اِنسان هو. هو هميشه ريلوي جي پليٽ فارم تي ايندو هوندو هو. اِسٽيشن تي ڪاڻ گاڏي ايندي هئي ته هيءَ هر روز گاڏي جي ڊبن ڏار ليڪا پائي پيو ڏسندو هو. اهين پيو معلوم ٿيندو ه تہ هو ڪنهن کي ڳولهي رهيو آهي. پر اِها خب ڪونه هئي ته هو ڪنهن کي ڳولهي رهيو آهي؟ ڪنهن کي ۽ اِها خبر ڪونه هئي ته هو ڪير آهي؟ ڪٿان آيو آهي؟

هڪڙي ڏينهن جڏهن هو گاڏيءَ ۾ ليڪا پائـي ڏسي رهيو هو ته سندس مٿان هڪڙي مسافر جي نظر وڃي پئي. هن مسافر جي من ۾ شڪ پيدا ٿيو ته ليڪا پائيندڙ پيو ڪو ڪولـه آهي، پر سندس دوست روي آهي. هو وري سوچڻ لڳو ته سندس

ودّيا جي نالي ٻڌڻ سان روئي ڏنو، ڏوڙ سان
ڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو، ”تون انهيءَ ڪمبخت جو
نه وٺ. هوءَ ودّيا نه، پر هڪ راڪشس آهي.
جي ڪري منهن جي هيءَ حالت ٿي آهي.“
ڪرڻ چيو، ”روي! تون مون کي سمجهه،
ي ٻڌاءِ، ٻوليءَ پر نه ڳالهاءِ. مان تنهن جو ساٿيو
و دوست ڪرڻ آهيان. جنهن کان تون ڪجهه
ڪو نه لڪائيندي هئين. اڄ ڇو نه تون دل جو حال
ين؟“
ڪرڻ جي ڏوڙ ٻڌڻ تي روي ٻنهن جي ڏسـان
ي ۽ چوڻ لڳو، ”ودّيا بي.اي. پاس ڪرڻ
وءِ ٻنهن جي مائٽن سان شهر ڇڏي هلي وئي.
يا جا مائٽ ودّيا جي شادي مون سان ڪرائڻ
تيار ڪو نه هئا ڇاڪاڻ ته ودّيا جو خاندان اسان
وڏو ڪ هو ۽ ٻئي پر ٻاهر هئا. مون کي اها
ڪو نه پيئي ته ودّيا وارا ڪيڏانهن ويا؟ ٻئي
ـ منهن جي مائٽن منهن جي شادي ڪرائي.
ڪريءَ جو نالو روپا هو. هوءَ پڻ هيل ضرور هئي
ادي هئي. هن جو جهڪاءُ پاڻ ٻوڇالن ڏانهن هو.
جيڪو چاهيو ٿي سو هن پر ڪو نه هو. اسان
پر ٿي پاڻي وڃي اچاسين. مان ۽ منهن جي ماءُ
ويا وڃي اچياسين. مان ڇوڪريءَ کي هليو

ڪرڻ محسوس ڪيو ته روبي ۽ وديا جي پر
جي وچ ۾ اچڻ هڪ غلطي آهي. ڪرڻ، وديا ۽ رو
جي پيار جي وچ ۾ ديوار ٿيڻ نٿي چاهيو. تنه
ڪري ڪرڻ ڏاڍي، ڏاڍي پنهنجي ڪان ٻاهري ٿيند
ٿي ويو، پر دوستي نڀائيندو پئي آيو. تنهي ڇڻ
پي.اي پاس ڪئي. پي.اي پاس ڪرڻ کان پو
ڪرڻ وديا ۽ روبي کي ڇڏي ڌنڌي لاءِ نڪري
ويو. اڳتي ڇا ٿيو انهيءَ ڳالهه جي ڪرڻ کي ڪا
خبر ڪو نه هئي.

پراڻيون ڳالهيون سوچڻ کان پوءِ ڪرڻ جو ڌيان
ٽٽو ۽ روبي جي پٺيان پيو. روبي ڀڄندو پئي ويو
شايد روبي ڪرڻ کي سڃاتو. اڳيان روبي ۽ پٺيان
ڪرڻ هو. نيٺ ڪرڻ روبي کي وڃي پڪڙيو.
روبي کي پڪڙڻ ڪانپوءِ ڪرڻ روبي کان پڇڻ لڳو،
”روبي تون هن حالت ۾ ڪيئن آهين؟“

روبي چوڻ لڳو، ”مان روبي ڪونه آهيان.
اي اجنبي! تون غلط فهمي ۾ آهين. منهن جو نالو
روبي نه، پر رميش آهي.“

ڪرڻ چوڻ لڳو، ”دوست، تون اجايون
ڳالهيون ڇو ٿو ڪرين؟ منهن جون اکيون دوکو
نٿيون کائي سگهن. تون اهو روبي آهين جيڪو
مونسان ۽ وديا سان گڏ پڙهندو هو.

"منهن جا پيارا روي،

توهان هيءَ ليٽر ڏسي تعجب ۾ پوندي
…هيءَ اجنبي ڪير آهي جو توکي چٺي لکي رهي
…. مان ٻي ڪا به ڪونه آهيان پر مان آهيان تنهن
…پراڻي پرتما وديا. توهان مهرباني ڪري مونسان
…ڪل ولي ڪري هيٺين ائڊريس تي اچي مل.
…ڪ روارو."

تنهن جي وديا

…مون جڏهن ليٽر ڏٺو ته مان سوچ ۾ پئجي ويس.
…ڪي پراڻيون ڳالهيون ياد اچڻ لڳيون. مون
…ينهن موڪل ورتي. گهر آيس ۽ رويا کي چيم
…ويا مان سياڻي سرڪاري ڪم سان ٣ ڏينهن
…ت تي ٿو وڃان. تون پاڻ جو خيال رکج. مان
…ڏينهن وديا سان ملڻ لاءِ گاڏيءَ ۾ روانو ٿيس.
…وديا جي گهر آيس. مون ڏٺو ته وديا اچي
…هيءَ ۾ ويٺي آهي. وديا اهڙا ساڳئي ڪونه
…. سنڌس سونهن به ساڳئي ڪانه هئي. مان
…ا کي ڏسي سراپجي ويس. وديا مون کي ڏسي
…ي اچي گلي ملي. اسان هڪ ٻئي جي ڀاڪر ۾
…ين. خبر نه آهي ته ڪهڙن ڏينهن جا وڇڙيل
…ين! اسان کي دنيا جي ڪا به سڌ ڪونه هئي.

ويندو هيس ۽ منهن جي ماءُ سڄو ڏينهن نڪا
مندر ۾ پيئي گهمندي هئي. روپا ڏهر ۾ اڪيلي ويٺ
هوندي هئي. سال کانپوءِ مون کي پت چالو. ها
روپا پٽ سان وندري ويٺي هوندي هئي. سند
منهن جي طرف ڏيان گهٽ هو. انهيءَ ڪري منهن
پيار آفيس جي پي. اي. پڌي ڪ منهن جـ
سيڪريٽري سان ٿي ويو. مان هن سان گڏ شام
گهمڻ ويندو هيس. سانس گڏ هوٽل ۾ روٽي کائيند
هيس. دنيا کي ڏيکارڻ لاءِ هفتي ۾ ٢ دفعا روپا
کي گهمائڻ وٺي ويندو هئس، پر منهن جو ڌيا
روپا ڏانهن گهٽجو پئي ويو ۽ سيڪريٽري ڏانهـ
وڌندو پئي ويو.

روپا کي منهن جي پيار جي پاري ۾ خبر ڪونـ
هئي. پر هڪ ڏينهن ڪيس ڪنهن ٻڌايو ته روپ
پنهن جي آفيس جي سيڪريٽري سان شام جـ
هوٽلن ۾ ٿو گهمي. روپا کي انهيءَ ڳالهه تي اعتبا
ڪونه پئي آيو چاڪاڻ ته ته روپا پتور ڏاري هئي
انهيءَ کان وڌيڪ روپا کي اعتبار انهيءَ ڪري
ڪونه پئي آيو چاڪاڻ ته روپا کي پڪو پتا هو ته چا
هو. هڪڙي ڏينهن مون کي چٺي ملي جنهن
لکيل هو:-

ن هو. هو ٻولين جو ليڊر هو. انهيءَ ڪري هن
گهر جي طرف گهٽ ڌيان هو، پر سندس جي
ف وڌيڪ هو. هو راتين جون راتيون گهر کان
ر هندو هو. مون کي تنهائي ماريندي هئي.
تنهائي ۾ توکي ياد ڪندي هيس. پيارلي ٿاري
ڪري، مان ٻنهن جي گهوٽ ڏانهن وفادار
ن.

ڪڙي ڏينهن ٻولين جي چونڊن ۾ ڏاڍو ممڻ
انهيءَ ڪوڙ ۾ ڪنهن منهن جي گهوٽ کي ڏک
ڪيو. اهو ڏک ڪو ڳجهو هو. انهيءَ ڏک
ڪري ٻن، ٽن ڏينهن ڪانپوءِ منهن جي گهوٽ
وت ٿيو. منهن جي گهوٽ کي گذاري ٣ مهينا
هن، مون کي ڪوءِ ٻار ڪونه آهي. ڪمپني
گذر الائونس ڏيندا آهن. مون کي اڪيلائي
ندي آهي. منهن جا ماءُ، پيءُ ۽ گذاري ويا
. ڀاءُ ٻارن سان خوش ويٺو آهي. مان ڪنهن
وڃان؟ تنهن جي خبر پيئي ته مون توکي چٺي
." انهن چٺي ڪري ودها زور، زور سان
لڳي.

مون ودها کي آٿت ڏيندي چيو، "ودها، تون
نه ڪر. مان توهت هٿتي ۾ موڪل واي ڪري

پر پوءِ وڏيا پاڻ سنڀاليو. هوءَ زور ۽ زور سان رُئ
لڳي. مون سندس ڳلن تان ڳوڙها اگھندي چيو
”وڏيا! تنهن جو هيءُ حال ڪيئن ٿيو آهي؟ تو
اڇي ساڙهيءَ ۾ ڇو آهين؟“

وڏيا چوڻ لڳي، ”توکي خبر آهي ته مدهن جي
بي.اي پاس ڪرڻ کانپوءِ، مدهن جا مائٽ مدهن جي
ڀاءُ وٽ اچي رهيا. توکي شايد اها خبر آهي ته
مدهن جي مائٽن جي مالي حالت تمام سٺي هئي، پـ
حقيقت ۾ اهو ٻاهريون ڏيکاءُ هو. اسان جـي مالي
حالت ٺيڪ ڪونه آهي. مون ٻنهي جي مائٽن کي
چيو هو ته شادي ڪندس ته رويءَ سان ڪندس.
مدهن جي پيءُ تنهن جي خاندان جي پرواهه نه ڪري
تنهن جي گهر وارن سان ڳالهه ڪئي هئي، (جنهن
جي توکي شايد خبر ڪونه آهي) پر تنهن جي مائٽن
ڪافي ڏيتي ليتي جـي گهـري، جيڪا مدهن جـا
مائٽ نه ڏئي سگهيا ۽ اسان هتي اچي رهياسين.“

ڳالهين جو سلسلو جاري رکندي وڏيا وڌيڪ
چوڻ لڳي، ”مدهن جي شاديءَ جي چنتا مدهن جي
مائٽن کي ڏاڍي هئي. پر مدهن جي قسمت ۾ ڪجهه
ٻيو لکيل هو. مدهن جـي شادي تنهن جـي اڳا
مدهن جي ڀاءُ جي هڪ دوست سان ٿي. هـن بنا
ڏيتي ليتي شادي ڪئي. هو هڪ مالدار ۽ شريف

ي؟ روپا جي من ۾ طوفان هو. روپا کي خود
ر ڪونه هئي ته هوءَ ڪيڏانهن وڃي رهي آهي؛
ھڙي رستي تان وڃي رهي آهي؟ هوءَ پنهنجي
چ ۾ وڃي رهي هئي. سندس پٺيان گاڏي
ٽيون وڄائيندي پئي آئي. پر هن جو ڌيان ڪونه
. گاڏيءَ جي هيٺان اچي وئي. اهو ڏٺو ڇٽي
ڳجهي ته اهو حادثو هو يا آپگهات.

ر روپا جي حادثي جو پڌي مون کي ڏاڍو گهڻو
ه ٿيو. دنيا جي ڏيکاءَ لاءِ مون سڀڪجهه اهڙي
ح ڪيو جيئن سڀڪو ائين سمجهي ته مون کي روپا
ي موت جي ڪري ڪافي ڏک آهي. مهيني کان
ءَ مان وديا کي آڻي گهر ۾ رکيو. اسان پنهنجي شادي
ئي. پرام هي زندگي گذاري رهيا هئاسين.
ن ته مان عياشي هيس. پنهنجي عادت کان
ور هيس.

و وديا کي پاڙي وارن منهنجي عادت کان واقف
و. وديا مون تي نظر رکندي ايندي هئي.
يا محسوس ڪيو ته پاڙي وارن جي ڳالهه ۾ ڪوبه
ميڪه ڪونه آهي. وديا ۽ منهنجي وچ ۾ منهنجي
عادت جي ڪري جهيڙو ٿيندو هو.

۲، ۳ ڏينهن اينديس." مان وڏڙا وٽ ۲، ۳ ڏينهن
رهيس. اهڙي طرح مان گشت جو بهانو ڪري هفتي
۾ هڪ دفعو وڏڙا وٽ ضرور ايندو هيس. ٻئي طرف
روڏا جو شڪ حقيقت ۾ بدلجڻ لڳو. روڏا کي خبر
پئجي ويئي ته مان گشت جو بهانو ڪري هفتي ۾
هڪ دفعو وڏڙا سان ملڻ ويندو آهيان. روڏا اهي
ڳالهيون برداشت نه ڪري سگهي. سندس ٻار ننڍا
وڏا ٿي ويا هئا. هو ته پڙهي ڪري وڃي نوڪرين
تي چڙهيا. ٻار مون ۾ ڳالهه تبديل ڪونه آئي.
هڪڙي ڏينهن روڏا ۽ منهن جي وچ ۾ وڏڙا جي
ڳالهه کي وٺي جهيڙو ٿيو. روڏا گهر ۾ اڪيلي هئڻ
ڪري ڪافي ڪناءُ يعني ڪ ٽينشن ۾ رهندي هئي
۽ هوءَ ڪري ڇا ٿي سگهي؟ گذر ته گهر ۾ ڪرڻو
هيس.

هڪڙي دفعي وڏڙا منهن جي گهر ۲، ۳ ڏينهن
اچي رهي. اها ڳالهه روڏا کان برداشت ڪونه ٿي.
مان سمجهائيو ته روڏا دل ۾ اهو سوچي ته ڪيو هو ته
روز روز جي جهيڙي کان بهتر آهي ته زندگي جي
ٻيلا سمجهوتو ڪري، مڪتي وٺان. هڪڙي ڏينهن
روڏا منهن جي گهر ڇڏڻ ڪانهو ۽، گهر مان نڪتي.
هن ڪنهن کي به ڪونه ٻڌايو ته هوءَ ڪيڏانهن ٿي

ور ۽ ڏور سان ٻڪرڻ لڳو ۽ مٿهن جي نظر ڪان
ب ٿي ويو. ڪيڏانهن ويو اهو مون کي خبر
و نه پيئي ؟

مان ٽڏو ساهه کڻي ٥، ١٠ منٽ چپ ڪري
س ۽ سوچڻ لڳس ته ڇا روي! ڇا سدس
لت! سيني ڳالهين جو جوابدار روي ٻاڪ هو.

هڪڙي ڏينهن وديا مون کي چٺي ليندي ڏيندي
چيو، "روي! مان روپا نه، پر وديا آهيان. تون
پاڻ کي سنڀال نه ته انت خراب ٿيندو."

منهن جو ۽ وديا جو اهو روز جو ڏنڊو ٿي پيو.
هاڻي ته اسان جو کاڌو پيتو پين هضم نه ٿيندو هو،
جيستائين پنهي جو جهيڙو نه ٿيندو هو. هيئر اسان
پنهي جو آرام ختم ٿيندو پئي ويو. اسان جي آرام
جي وچ ۾ ديوار وڌندي پئي وئي. مون گهر اچڻ بند
ڪيو. وديا انهن ڳالهين ڏانهن ڌيان ڪونه ڏيندي
هئي ڇاڪاڻ ته وديا زندگي ۾ گهٽيون لاهيون
چاڙهيون ڏٺيون هيون.

هيئر منهن جي دماغ ۾ وديا جي بجاءِ روپا
گهمندي هئي. روپا جي ياد ۾ منهن جي دماغ جو
بيلنس ختم ٿي ويو ۽ پاڳل ٿي ويس. پاڳلخاني ۾ مان
هر روز اسٽيشن تي هر هڪ گاڏيءَ ۾ روپا کي
ڳولهڻ ايندو آهيان. اڄ مان توکي ڏسي ڪري،
پنهن جي دماغ کي سالم ٿو سمجهان ۽ توکي ساري
حقيقت ٻڌائي.

ايئن چوندي روي زور، زور سان رڙ لڳو ۽
"روپا، روپا" چوڻ لڳو. روي ايترو زور سان
رڙ لڳو جو وري هو پاڳلخاني جي حالت ۾ اچي

. صرف هڪ انسان هو جنهن کي ڏاڍو ڏک
و هو، سو هو پوڄاري. اڄ پوڄاريءَ کان رهيو
يو ۽ ڀنگيءَ کي چوڻ لڳو، "پيٽ تون اندر
ه ٿي اچين؟ ڇو مندر جي چائنٽ جي ٻاهران
ي آهين؟ هيءَ مندر ڀڳوان جو آهي، سڀني لاءِ
ل آهي."
ڀنگيءَ چيو، "مهاتما جي، مان مندر جي اندر
ڻ جي لائق نه آهيان. مان مندر ۾ اچڻ ۽ ويهڻ
ان جي پيرن جي ڌوڙ مستڪ کي هڻي، مان
کي پوڄا ڪرڻ ٿي چاهيان."
خبر نه آهي ته ڇو اڄ پوڄاريءَ دل کولي ڀنگيءَ
ڳالهيون ڪري رهيو هو! پوڄاري پاڻ روڪي
سگهيو ۽ ڀنگيءَ کي ٻانهن جي گود ۾ کڻي سندس
م صاف ڪرڻ لڳو. زخم صاف ڪندي، پوڄاري
اکين مان ڳوڙها ڪري رهيا هئا. ڳوڙها ڀنگيءَ
شرير تي پئي ڪريا. اهي ڳوڙها ڪونه هئا پر
نگا جو پاڻي هو جو ڀنگيءَ کي پوتر ڪري
يو هو. ٻڌ تعجب کائي رهي هئي ته پوڄاري
روئي رهيو آهي! جيڪو ٻين کي گيان ڏيندو
ي، "انسان کي سک ۽ ڏک ۾ خوش رهڻ گهرجي."
اڄ پوڄاري پاڻ روڪي نه سگهيو، سندس گيان
پسي پيو.

شانتي

ڀڳلي ڙي ڀڳلي، مار ڀــوس!! ٻار جنهن وقت اسڪول ويندا هئا يا موٽندا هئا ته هنن کي مندر ڀرسان لنگهڻو پوندو هو. اهي اِهي اکر چوندا ويندا هئا. کيس پٿر هڻندا ويندا هئا. اڄ ٻارن کيس ايترا پٿر هنيا جو هوءَ رتو رت ٿي پيئي. ڀڳليءَ لاءِ صرف هڪ ڄڻي کي همدردي هئي، سو هو مندر جو پوڄاري. خبر نه آهي ته ڇو پوڄاريءَ کي ڀڳليءَ لاءِ همدردي هئي! جنهن وقت پوڄاري گوڙ ٻڌندو هو ته هو هڪدم ٻاهر نڪري ايندو هو پر ڀڳلي پنهن جي مستي ۾ مست هوندي هئي. هر وقت ڀڳلي جي مک تي هيٺيون سٽون ڀڄن جون هونديون هيون ۽ ڳائيندي هئي ته،

”تو ڪيئن رام ڀڄاءُ ڙي گنگا.“

ڀڳلي جنهن وقت اهو ڀڄن ڳائيندي هئي ته ٻار اچي گڏ ٿيندا هئا. ڀڄن ختم ٿيڻ کان پوءِ ڀيڙ مان اهو آواز ايندو هو، ”پاڳل آهي.“ اهي اکر ٻڌي ڪري ڀڳلي زور، زور سان ٽهڪ ڏيندي

س. جنهن گهر ۾ مان نوڪري ڪندي هئس، سو ڪ وڏو سيٺ هو. هن کي سٺي هوٽل هئي. مان ڏهن ١٧ سالن جي ٿيس ۽ منهن جو جواني ڏانهن م وڌيو، تڏهن سيٺ منهن جو چهرو ڏسي، من ۾ ات گهڻو لڳو. مون کي چيائين ته نوڪري سٺي ڪري ٿو وٺي ڏيان. سيٺ مون کي ڊانسنگ جي ينگ ڏيارڻ لڳو. منهن جو ڌيان منهن جي پاءِ نهن ڳهنجڻ لڳو. مان ڊانس سکڻ ۾ ايترو مگن ويس جو مان پنهنجي پاءِ کي وساري ويٺس. يڪر مان هڪ مشهور ڊانسر ليکجڻ ۾ آيس. تماشبين ان هوٽل پرپل هوندو هو. سيٺ به ويو پئسا گڏ ندو، مان به ويس شهرت حاصل ڪندي. هارون ف عيش عشرت ۽ پئسو ئي پئسو هو. پر سچو لم ڪونه هو. اندروني طرح ماڻهون مون کي رت جي نگاهه سان ڏسندا رهندا هئا. جيڪي م ڪرڻ لاءِ ايندا هئا سي سڀ هوس سان پريل ا پر سچو پيار ڪٿي؟ پولڪي پراڻي منهن جي عصمت لٽڻ لاءِ تيار ٿيا.

هڪ ڏينهن جيئن هن مندر جي پرسان لنگهي ي هيس ته مون اهو ساڳيو ڀڄن ٻڌو جو اڄ ڳائي ي هيس. ڀڄن ٻڌڻ سان منهن جي من ۾ ڦهرو آيو

بنگلي پوڄاري ۽ ڀڳوان جي تصوير ڏسي رهي هئي. بنگلي کي زخمن جو ڪو به فڪر ڪونه هو. هوءِ پوڄاري جي منهن ۾ ٽڪٽڪي لڳائي ڏسي رهي هئي. پوڄاري ڪانئس پڇيو، "پٽ تون ڪير آهين؟ تو کي گهڻي ڏينهن کان ڏسي رهيو آهيان. ڇا تون سچ پچ پاڳل آهين! يا توکي پاڳل ڪيو ويو آهي؟"

بنگلي چيو، "مان نه پاڳل آهيان ۽ نه مون کي پاڳل ڪيو ويو آهي. مون کي نفرت آهي انسان ذات لاءِ ۽ پئسي سان. نفرت آهي عيش عشرت سان. مون کي پيار صرف آهي نه ايشور سان."

پوڄاري چيو، "پر تون آهين ڪير؟ مان توکي هر وقت گرمي، سردي ۽ بارش ۾ مندر جي ٻاهران ويٺل ٿو ڏسان. هر وقت مان تنهن جو ڀڄن ٻڌندي پاٺ وساري ٿو وهان. مون کي ٻڌاءِ تون ڪير آهين؟"

گهڻي زور ڀرڻ تي، بنگلي چيو، "مان جڏهن 9 سالن جي هئس ته منهن جي ماءُ مون کي ۽ منهن جي ننڍي ڀاءُ کي ڇڏي پرلوڪ ڌاري. سال ڪانپوءِ منهن جو پيءُ به گذاري ويو. مان ٻاسڻ ٻهاري ڪري پاڻ کي ۽ پنهن جي ننڍي ڀاءُ کي پالمندي

اچا ٻچاري ٻنهن جي ٻيڙ کي ڳلي سان لڳائڻ
ي ڪوشش ڪيائين، تنهن کان اڳيم پڳلي ٻچوان
ي ڏلي سان وڃي لڳي. ٻچاريءَ کي ٻار ن
ڳر روئندو ڏسي شهزادو تعجب ۾ پئجي ويو.
ٻهراون دعو شهزادن ٻچاري کي روئندو ڏٺو.
چاري سمادي ٺهرائي. جنهن تي لکارايائين،

”هتي سمهيل آهي هڪ ٻوڙو آلماڻ،
جنهن دنيا جو تياڳ ڪيو.“

جڏهن وقت مان هوٽل ۾ پهتس. موهن جي ڊانس ڪرڻ جو وقت آيو ته موهن ڊانس ڪرڻ کان انڪار ڪيو. موهن جي "نه" ڪرڻ تي سيٺ کي غصو آيو. سيٺ چوڻ لڳو، "مون توکي ڪيترين مان ڪڍي هن حالت ۾ آندو، تون مون کي اڄ جواب ٿي ڏين!" مون کي ٻرو ڀلو چوڻ لڳو.

سندس اهي اکر ٻڌي منهنجو ارادو پاڻ وڌيڪ پختو ٿي ويو. مان موهن جي ارادي تي اڏول بيٺي هيس. موهن جو لباس لاهي مندر طرف ارادو رکيم. توهين مون کي اڄڪلهه مندر جي ٻاهران ٿا ڏسو."

پوڄاري ٻڍڙي جي منهن ۾ گهوري نهارڻ لڳو. سندس منهن مان هيءَ اکر نڪتا، "ڇا تون شانتي آهين؟"

ٻڍڙي جي منهن مان "ها" نڪتو. ٻڍڙي چيو، "ڇا تون شيام ته نه آهين؟"

پوڄاري چيو، "ها." پوڄاري جي مک مان نڪتو، "موهن جي ڀيڻ شانتي!" پوڄاري زار زار روئڻ لڳو ۽ چوڻ لڳو، "ڀيڻ تو سڀڪجهه تياڳ ڪيو. تو عيش عشرت کي ٺوڪر هڻي. ۽ مان دنيا کان ڀڄي هيءَ ويس ڌارڻ ڪيو. مون تنهن جو ڪڏهن به ڌيان ڪونه ڪيو ۽ نه ڳولها ڪئي ته موهن جي ڀيڻ ڪٿي آهي؟"

۽ جواب ڪرڻ ڏيندي هئي. هميشه رنڊي
ونڌي هئي. گهر جو سڀ ڪم ڪندي هئي، پر
۾ سندس عزت ڪرڻ هئي. سڀ ڏينهن نوڪرن
ـگو پيئي وهندي هئي. سندس گهر ۾ ڪوا
ر ڪرڻ ڪندو هو. ڪيس ايتري ۽ همت ڪرڻ
ي جو انهن جي گهوٽ کي انهن جي دل جو حال
ئي سگهي، ڇاڪاڻ ته سندس گهوٽ ماءُ جو
و هو.

چرنداس جو نيون نمبر پٽ آفيسر هو. هو آزاد
الن جو هو. چرنداس ٿورن ڏينهن ڪانپوءِ ٺين
ـر پٽ جي شادي ڪرائي. سندس ٿونهن جو نالو
ءِ هو. رجني ايم. اي. هئي. هوءَ آزاد خيالن
ي هئي. رجني جي دل ڪومل هئي. هوءَ ٻين
دک سهي نه سگهندي هئي. جنهن وقت رجني
دي ڪري گهر ۾ گهڙي ته هن گهر جو چرخو
و هلندو ڏٺو. هن ڏٺو ته رڳا هر وقت رنڊي
پيئي پهندي هئي، ڪملا وڏي نونهن هميشه
ت لي واڻي هوندي هئي. ڪيس ڇانهه ۽ روٽي
س سان ڪڏ ڪٽ لي ملندي هئي. ڪملا کي ٻـ
ڏي ۽ پٽ هئا. رجني هي پيار ڀري سڀاءَ جي
ري پئي پار سڀ ڏينهن رجني وٽ ويٺا هوندا
ا.

رجني

چرنداس هڪ شريف ۽ ايماندار انسان هو. هن
کي ٣ پٽ ۽ ٢ ڌيئر هيون. چرنداس سرڪاري
نوڪري ڪندو هو. اڄ جي سميه جو انسان ڪونه
هو. هو هڪ تنگدل انسان هو. هن جي گهر ۾ چرچو
يا مزاق ڪرڻ سندس اصول جي برخلاف هو. انهيءَ
ڪري سندس گهر ۾ ڪڏهن به ڪنهن جي به منهن
تي مرڪ ڪونه هوندي هئي. ائين لڳندو هو ته
سندس گهر ڪنهن راڪشس جو هو.

چرنداس ٻن پٽن ۽ هڪ ڌيءَ جي شادي ڪرائي
ڇڏي هئي. سندس ٻهراڻ اولاد پٽ هو. سندس
وڏي نونهن جو نالو ڪملا هو. هوءَ اڻ پڙهيل هئي،
پر ڏاڍي چالاڪ هئي. گهر ۾ سندس راڄ هلندو هو.
هوءَ هميشه سس جا ڪن ڀڻي پر ٻندي هئي.
ڏيکاءَ لاءِ هوءَ هميشه سس جي سيوا ڪندي هئي.
چرنداس جي ٻئي نمبر نونهن جو نالو ريکا هو. هوءَ
بي.اي پاس ڪيل هئي. هوءَ نماڻي ۽ شانتيءَ واري
هئي. ڪير به ڪيس ڪجهه چوندو هو ته هوءَ ڪنهن

كملا رڙ ڪندي چيو، ”رٻڪا چانهه ڏي.“
ر رجني وچ ۾ جواب ڏيندي چيو، ”رٻڪا، توُن
ملا کي چانهه نه ڏي. ڇا هوءَ گهر جي پالڻي
ر نه آهي؟ ڇا هوءَ پاڻ چانهه ٺاهي نٿي سگهي؟
دار جو تو چانهه ٺاهي آهي. توُن ڪملا کي ڇڏ
ونسان ڳالهائي.“ اهي اکر رجني زور، زور
ن چوڻ لڳي.

اهي اکر ٻڌي ڪري ڪملا کي الڻ ٿي لڳو ته
دس مغز کي ڪو منڪا هڻي رهيو آهي. ڪملا
چانهه پيئڻ جي چپ ڪري ويٺي. گهر جا سڀ
د ٺهي سڀئي نوڪرين تي ويا. ٻار به نيرن ڪري
ڪول ويا. اڄ نيرن به رجنيءَ ٺاهي. سالن کانپوءِ
چاري رٻڪا کي آرام مليو.

سڀني نيرن ڪئي، پاڻ ڪملا رهجي ويئي. ڪملا
ن نه نيرن ملي ۽ نه وري چانهه ملي. اهڙي ڳالهه
ي ڪري، ڪملا کي موقعو ملي ويو. ڪملا سس
ڪن ڀريا. سندس سس به غصي ۾ اچي ويئي.
ن رڙ ڪندي رجنيءَ کي چيو، ”ڇو تو اڄ ڪملا
ي نيرن ۽ چانهه ڪونه ڏني آهي؟ توکي اها خبر
ڻ گهر جي نه ڪملا ٺهڻ جي سس جي ادار آهي.
سندس ٻيهڙي ڇو ڪئي؟“ رجني جي سس جو
ر و مٽي چڙهي ويو.

چوندا آهن، "ٺئي ڪنوار لاءِ ڏينهن" سو هينئر اهڙو حال رجني جو ٿيو. هڪڙي ڏينهن ڪملا رجني کي چيو، "رجني توکي خبر هئڻ گهرجي ته هن گهر ۾ منهن جو راڄ آهي. مان جيئن چاهيندي آهيان، تيئن ٿيندو آهي. توکي به هينئر منهن جي حڪم موجب هلڻو پوندو." ائين چئي ڪري ڪملا هلي وئي.

رجني سندس اکر ٻڌي چپ ٿي وئي. رجني جي من ۾ طوفان اٿيو ته ڪيئن ڪملا کي سڌو ڪريان. ٻئي ڏينهن رجني ننهن جي وقت انوسار صبوح جو ننڊ مان اٿي، هٿ منهن ڌوئي سڌي رڌڻي ۾ وئي ۽ چانهه تيار ڪرڻ لڳي. ٻالڪا وچاري ٻـه ننهن جي ڊيوٽي ڪرڻ لاءِ رڌڻي ۾ آئي. ٻالڪا کي رجنيءَ چيو، "ٻالڪا، تون وڃي آرام ڪر، مان پاڻيهي ٿي چانهه ٺاهيان."

رجني چانهه ٺاهي ڪري سڀني کي ڏني، پر ڪملا کي چانهه ڪونه ڏنائين. ڪملا ڏٺو ته کيس چانهه ڪونه ملي آهي. اهو ورتاءُ ڏسي ڪري ڪملا ٺهي باهه ٿي وئي. ڪملا زهر جو ڍڪ پي وئي. سندس من ۾ ور وٺڻ جو خيال پيدا ٿيو.

ن جي ٻئي ۽ جو سڄڻ ناراض آهي، جو چوڻ ٿي ته
ن کي سڄڻ ناراض جو ورم آهي."

ر جني ۽ ڪملا کي چيو، "مدهن جي ماڻهن جو نالو
ندي ۽ نه سڌو ڪو به ليندو." اهو چئي ڪري
ـني ٻنهي جي ڪمري ۾ هلي وئي. ڪملا کي
و غصو هو، ڇاڪاڻ ته هڪ طرف سندس ٻي عزتي
ر هي هئي ته ٻئي طرف ڪيس ٻڪ ستائي رهي
ي. ڪملا سڌو رجني جي ڪمري ۾ گهڙي آئي.
ي ۽ وقت رجني ٻنهي جي پلنگ تي ليٽي پئي
ي. ڪملا جي پٺيان رڪا به ڪمري ۾ گهڙي آئي.
ملا رعب سان رجني ۽ جو هٿ پڪڙي چيو،
هاراڻي اٿ، اٿي مون کي روئي ٻڌائي ڏي."

ر جني چيو، "پاپي مدهن جو هٿ ڇڏ، نه ته
جو نيڪ ڪو به نه ڪرندو. مان رڪا ڪو به آهيان.
ن رجني آهيان. تون ٻين جي عزت ڪري سگهه."
ڪملا چيو، "تون عزت مان ڇا ڄاڻين؟ مان تو کي
ڪ مدت ۾ سڌو ڪري ڇڏيندس. تون ٻاڻ کـي
ٿي سمجهين؟"

ر جني ۽ وري به ڪملا کي نيزاري ڪندي چيو،
پاپي تون مدهن جو هٿ ڇڏ. اجالي تون ٻنهن جي
عزتي نه ڪر. تون نه مدهن جي وڏي ڏيراڻي
ن. تون نه مدهن جي وڏي ڀيڻ برابر آهين. مون

رجنيءَ ڏٺو ته ڪٿي سس جي مغز جي نس نه ڦاٽي پوي، تنهن ڪري هوءَ چپ ڪري اٿي رهي. هينئر ڪملا کي به ڳالهائڻ جو موقعو ملي ويو. هوءَ به رجني کي گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳي. رجني چپ ڪري پنهنجي ڪمري ۾ هلي وئي. رجني کي همدردي ڏيکارڻ لاءِ ريکا سندس ڪمري ۾ آئي. رجنيءَ ريکا کي چيو، "ڀيڻ مان ريکا ڪونه آهيان، مان رجني آهيان. مان ٻچن واري ڪونه آهيان. تون تماشو ڏسندي رهه. اڄ تون سڄو ڏينهن آرام ڪر. مان پاڻيهي ڪملا کي سڌو ڪندس. تون خوش رهه. تو جيڪي ڏک ڏٺا آهن تن جو مان انت ڪندس." ائين چئي ڪري رجني چپ ٿي وئي. رجني منجهند جو روٽي تاهڻ لاءِ رڌڻي ۾ وئي. رجنيءَ ڪملا کان سواءِ سڀني جي روٽي تيار ڪئي. سڀني روٽي کاڌي، پر ڪملا کي روٽي ڪونه ملي. ڪملا بک لڳي هئي. ڪملا بک سهي نه سگهي. هن رڙ ڪندي رجنيءَ کي چيو، "رجني روٽي ڏي."

رجنيءَ رڙ جو جواب ڏيندي چيو، "ڪملا، توکي ته اڄ ستيه نارائڻ جو ورت آهي، پوءِ وري روٽي چاهجي!"

اهي اکر ٻڌي ڪملا چيو، "رجني، اڄ وري

ر نه آهي. هيئنر اسين ٻار ڏيڍراٽيون ته ٻه ٻيو نئي
ر ٻيٺيون آهيون. اسان ٻار ٻه وڏلا وراهي ڪٺون ؟
ر جو والاورڻ سنو ر ڪون. اس، سهري ؟ ٻاڙن
پ ڊ ڏيکي پال ڪرڻون."

ر جنڊي جي هڪ لس ڪملا ڪي سڌاري چڙهيو.
ر جو واڱو مڏيل ٻڌاڻي ڏٺو. ر جنڊي جي ڪس اس
جنڊي ڪان ٻه جڙ لڳي.

کي تنهن جي لاءِ ڪافي عزت آهي. تون تہ پاڻ
اسان جي مدد ڪر. تون پاڻ اسان سان هلڻ، هٿ
سان ملائي گهر جـي گاڏي هلاءِ. تون سڀ کي
چغليون نہ هڻ. تون نہ پاڻ سيٽي جو پلو ڪر. هن
شهر لئي ڪهڙو ڀروسو آهي. تون بہ ڪجهہ ڪم ڪر.
شهر هلاءِ نہ تہ ڏکي ٿيندي."

اهي اکر ٻڌي ڪملا جو پارو چڙهندو ويو. ڪملا
زور سان رجني جـي ٻانهن پڪڙي ۽ ڪيس ڇڪڻ
لڳي. رجني جيڪا ڪاليج ۾ جوڊو (Judo) سکي
هئي، تنهن ڪملا کي اهڙي انگڙي هڻي جـو
ڪملا وڃي سڌو صوفا تي ڪري. ڪيس اهڙو ڌڪو
ڌڪ لڳو جو هوءَ شرم جي ماري رڙ بہ نہ ٿي
ڪري.

رجنيءَ وري ڪيس چيو، "ڀاڀي مان توکي ٻنهن
جي وڏي ڀيڻ سمجهي چوان ٿي تہ هڪ ويلو روني
ڪر. نہ تہ ٻي انگڙي لڳندءِ تہ پاٽيهي سڌري
ويندينءَ ۽ رعب جمائڻ وسري ويندءِ. اها منهن
جي توکي صلاح آهي ۽ انهيءَ صلاح تـي عمل ڪر
تہ سٺو ٿيندو. مان توکي روني ڀچائي ٿي ڏيان ۽
توکي اهو بہ ٻڌائڻ ٿي چاهيان تہ ڪاڻ جـو اڌڪار
انهيءَ کي آهي جيڪو ٻنهن جا هٿ پير تو هلائي.
باقي سڀ انسان کي روني ڪاڻ جـو بہ اڌڪار

يش کي ٻچو آهي. اولاد آهي. ٻگهار سٺي اٿس.
سهڻي ۽ ٻڌڙ هيل اٿس. پوءِ ڪهڙي ڳالهه ستيش
ستائي رهي آهي؟ اهو سڀ ڪجهه مون کي
جهه ۾ ڪونه ٿي آيو. شايد دل جي ڳالهه کولي
الڻ ۾ هو شرمائجي رهيو هو. هو زخمل ٿڪي
ڳر اندر ئي اندر ۾ ٻڙقي رهيو هو.

ليٽ هڪ ڏينهن مون کان رهيو نه ٿيو، مون
يش کان پڇيو، "ستيش ڪهڙي ڳالهه آهي جو
ن چپ ٿو رهين؟ تون ايترو اداس ۽ ڇو آهين؟
ڪڏهن تون مون کي پنهنجي دل جو حال نه
اليندي ته ٻيو ڪنهن کي ٻڌائيندي. مان پنهنجو
وست ۽ آهيان ته آفيس ۾ گڏ نوڪري ڪندڙ آه
يان. تون مون کي پنهنجي دل جو حال کولي
اءِ."

ستيش منهنجي زور ڀرڻ تي زبان کولي ۽
رڻ لڳو، "منهنجا دوست! مان توکي ڇا ٻڌايان؟
کي سڀ خبر منهنجي گهر جي باري ۾ آهي.
ن کي خود خبر نه ٿي پوي ته منهنجي دل ڇو
يڏاهن ڇڪجي رهي آهي. مون کي زال ۽ ٻارن
فان عزت ۽ پيار ملي ٿو. ٻاڻ کي خوش رکڻ جا
ب ساڌن آهن. پر منهنجي دل ۾ خوشي ڪانه
ي."

مومل

مون ڪيترن ڏينهن کان ائين ٿي محسوس ڪيو ته ستيش ڪمزور ٿيندو ٿي ويو. سندس منهن تي اُها مرڪ يا خوشي ڪا نه هئي. اڳي هو کلندو ۽ مزاق ڪندو هو، پر هينئر اهي ڳالهيون سندس سڀاءَ مان غائب ٿينديون ٿي وييون. خبر نه آهي ته ڇو؟ جڏهن کان ستيش ايل.ٽي.سي، (L.T.C) وٺي گهمي واپس آيو هو، تڏهن کان وٺي سندس سڀاءُ بدليل هو. ستيش منهنجو گهرو دوست هو. هو مون کان ڪجهه به ڪو نه لڪائيندو هو. هر ڪا ڳالهه مون کي ٻڌائيندو هو. هينئر مون محسوس ڪيو ته ستيش مون کان ڪجهه لڪائي رهيو آهي. انهيءَ ڪري هو هميشه لڏاءَ ۾ رهندو هو.

چوڻي آهي، ”ماڻهن جي دل جو ڪنهن کي حال ٻڌائڻ سان، انسان جي دل جو بوجهه هلڪو ٿو ٿئي ۽ لڏاءَ گهٽجي ٿو.“

مان هر وقت اهو ئي سوچيندو هيس ته ستيش لڏاءَ ۾ ڇو آهي؟ دل جي ڳالهه ڪري ڇو نه ٿو ٻڌائي؟

ڇا ڳالهائي رهي آهي؟ يا ڪنهن سان ڳالهائي
ي آهي؟ اِئين سمجهندي هئي ته ڇٽڪ ڪنهن
هيڙيءَ سان ڳالهيون ڪري رهي آهي. منهن جا
ڪڏهن ناراضي وندا هئا ته هوءَ مون کي روئي
ري ڪارائيندي هئي. انهيءَ ڳالهه جي خبر ايشور
سواءِ ٻئي ڪنهن کي ڪونه هوندي هئي. مون
ٻنڪيءَ لاءِ شرڌا، سڪ ۽ پيار هو. پيار انساني
ونه هو، پر دل جو حال ونڊڻ لاءِ هڪ سچي
ڌا واري اِنسان جو سهارو هو؛ جيڪو منهن جي
سان واهي دل جو حال ڏيندو ۽ وٺندو هو.
هڪڙي ڏينهن سندس گهوٽ جي ٻدلي لي
ئي. هن وڃڻ ڪان اڳ مونسان واعدو ڪيو هو ته
ر هر مهني هڪ چٺي ضرور لکندي. هن جي
وڃڻ ڪان پوءِ مان ٻارن هوندي ٻاڻ کي اڪيلو
سوس ڪرڻ لڳس، مون کي ٻارن سان ڳالهائيندي
و ڪونه ايندو هو. منهن جي گهر وارن ڄاڻڻ جي
وشش ڪئي ته مان ڏاڍ ۽ چنتا ۾ ڇو آهيان ۽ ڇو
رهان؟ پر مون هنن کي ٻنهن جي دل جو راز
ونه ٻڌايو.
ڏورن مهنن ڪان پوءِ مومل جي چٺي اچڻ بند ٿي
ئي. مون ڪيس گهڻيئي چٺيون لکيون پر مومل
ڪو به جواب ڪونه آيو. مان هن ڏکي اڪيلو

مون چيو، ”ستيش جيڪي ڪجهه اندر ۾ آهي سو ٻاهر ڪڍ. اندر ۾ نه رک، ٿي سگهي ٿو ته مان توهان جي ڪا مدد ڪري سگهان.“

منهن جا اکر ٻڌي، ستيش چوڻ لڳو، ”مان هن دفعي ايل.ٽي.سي (L.T.C) وٺي گهمڻ ويس. منهن جي دل ٿي ته پدڪي سان ملان.“

مون ستيش کان پڇيو، ”پدڪي ڪير آهي؟“

ستيش چيو، ”ڪجهه سال اڳ ۾ مون وٽ هڪ مسواڙي رهندو هو. هو پاڻ ۾ زال مڙس هئا. مڙس نوڪري ڪندو هو. زال ۽ مڙس ٻئي شريف ۽ ايماندار هئا. منهن جي مسواڙيءَ جو نالو مهيش هو ۽ سندس زال جو نالو پدڪي هو. هوءَ ڳالهائڻ جي فهميدي. شڪل جي سهڻي ۽ بدن جي سنهي هئي. هن جي عمر ٢٢ سال هئي. کين ڪو به ٻار ڪونه هو. مان پدڪي کي ”مومل“ ڪري سڏيندو هوس. هن جي ۽ منهن جي عمر ۾ ڪافي فرق هو. مون کي خبر نه آهي ته ڇو پدڪيءَ ڏانهن جهڪاءُ ٿيندو ٿي ويو؟

مومل اڪيلائي ۾ ويهي مون سان ڳالهيون ڪندي هئي. سندس ڳالهين ۾ ڪافي اونهائي هئي. سائنس ڳالهيون ڪندي وقت جي خبر ڪونه پوندي هئي. اهڙي قدر جو هن کي به خبر ڪونه پوندي هئي ته

ن پوءِ پنهنجي گهوٽ سان گڏ اچج.”

ستيش چوڻ لڳو، ”يار! مومل جي اها حالت
سي ڪري، مان ڏاڍو پريشان آهيان ته مان ڇا
ريان؟ دنيا ڇا چوندي؟”

مون کيس چيو، ”تون مومل کي ٻه، ٽي ڏينهن
رام. هن جي دل رکه.”

ستيش چيو، ”زال ۽ يار ڇا چوندا؟”

مون کيس چيو، ”تون ڪنهن جو فڪر نه ڪر. تون
س گهراءِ ڇاڪاڻ ته گهر وارن کي اسان هن لاءِ
ت ۽ پيار آهي. پوءِ هو اعتراض ڇو وٺندا؟
ڇي الين نه ٿئي جو مومل آپگهات ڪري
جهي.”

ستيش چيو، ”مومل آپگهات ڇو ڪندي؟ ڪٿي
ن نه آپگهات ڪري وجهان!”

سندس ڳالهه ٻڌي مان سوچ ۾ پئجي ويس. اسان
ي هفتو ڪن ٻاڻ ۾ ڪونه مليا هئاسين ڇاڪاڻ ته
تيش موڪل تي هو. هفتي ڪالهوءِ خبر پئي ته
تيش گذاري ويو. سندس موت جو ٻڌي مان
راڻجي ويس. منهن جا هوش ڏڪڻ لڳا. مان ٻاڻ
ن پڇڻ لڳس ته ڇا ستيش سچ پچ گذاري ويو!
تيش جي موت کان پوءِ مان ڇپ رهڻ لڳس.

سندس شهر گهمڻ ويس ۽ سانس ملڻ به ويس. هوءَ ٻن ٻارن جي ماءُ ٿي چڪي هئي. سندس چهرو مرجهايل هو. سندس من ۾ ئي خوشي ڪونه هئي. سندس گهوٽ مان خبر پيئي ته هوءَ بيمار ٿي رهي. هفتو کن ڪٽ تان ڪونه اٿي آهي. هن جڏهن وٽس مون کي ڏٺو ته سندس اکين ۾ چمڪ اچي ويئي. کيس اهو به معلوم ٿيو ته هوءَ ڪافي ٿڪ آهي. ڳالهين ڪندي ٻڌائين ته ٣، ٥ ڏينهن مون وٽ رهو. سندس گهوٽ به ٽڪڻ لاءِ زور ڀريو. مان سندن وٽ هفتو کن رهيس. هوءَ ٺيڪ ٿيندي ٿي ويئي. انهن به معلوم ٿيو ته سياري کان پوءِ ٻاهر آئي آهي. ساڳئي طرح حال ڏينهن وڃڻ لڳي.

مون کيس چيو، ”موهل مان هميشه واپس گهر ويندس.“ موهل مشهدها اکر ٻڌي سڙي ٻجي ويئي ۽ چوڻ لڳي ته مون کي هتي مزو نٿو اچي ۽ مون کي به گڏ وٺي هل.“

مون کيس چيو، ”دنيا ڇا چوندي؟ تنهن جو گهوٽ ڇا چوندو؟“

هن چيو، دنيا کي ڇا، جو ٻيا سوچي ته ڇا؟ هڪ ڏيءَ پنهن جي ابيءَ سان گڏ ٻڪي لئي وڃي سگهي!“

ستيش کيس چيو، ”هن دفعي اڪيلو وڃڻ ڏي.

انڌ وشواس

اسانجا وڏا پوڙها ، وشواسي ۽ سادا ھوندا ھئا .
و ھر ڪنھن ڳالھہ تي وشواس ڪندا ھئا . ھو اڄ جي
لاد وانگر ڪوبہ سوال ڪونہ ڪندا ھئا . ڪين
ڪوبہ ڪجھ چوندو ھو تہ ھو انھيءَ تي وشواس
ڪندا ھئا . ڪين ڪوبہ ڪجھہ عجيب ڪري ڏيکاريندو
و تہ ھو انھيءَ کي ايشور جو روپ ڪري مڃيندا
ھئا . پر اڄڪلھہ سائنس جو يگ آھي، تنھن ڪري
ج جا پار يا اسان جيستائين ڪابہ ڳالھہ جاچي پـا
ر ڪري نہ ڏسجي ، تيستائين اسان اعتبار ڪونہ
ڪنداسين . مان بہ انھن مان ھڪ آھيان .

ھڪ دفعي جي ڳالھہ آھي تہ منھن جي آفيس
ي ملازم مون کي چيو تہ ھڪ سنت آيو آھي ،
يڪو منتر ذريعي باھہ ٻاري ھون ڪندو آھي .
ن ضرور اچج . سنت پھتل آھي . ھو ھڪ وڏو
ھان سنت آھي . ڪيس ٣، ۴ شش آھن، اھي بـ
پھتل آھن .

ملازم سنت ۽ سندس شش جي ڏاڍي ساراه

هڪڙي ڏينهن ٻالي ستيش جي ٿالي ڇنڊي
ڪڍي آيو. مون چٺي کولي پڙهي ته لکيل هو،
"مومل گذاري ويئي." مومل جي موت جو وقت،
ڏينهن ۽ تاريخ ساڳيا هئا جنهن ڏينهن، تاريخ ۽
وقت تي ستيش گذاري ويو هو.

مان چٺي پڙهي سوچ ۾ پئجي ويس. مان ٻنهن
جي راز نه ڏيئي سگهيس ته هيءُ ڇا ٿيو! سندس
پيار ڪهڙي روپ جو هو!

ڏٺي هئا ۽ سنسڪرت جا ڄاڻو هئا. هو ڏاڍ
ڳا ۽ چوڻ لڳا، "اهو سڀ پاکنڊ آهي. انهيءَ
ڪر ۾ نه اچ." گرو مهراج سندن نندا نه ڪندي
هو ته "اهي سڀ ٻيٽ ٻرڻ جا ساڌن آهن." ٻـر
ن کي انهيءَ ڳالهه جي هميشه چورا ڪورا رهندي
ي. منهن جي مسئلي جو حل هڪ سائنس جـي
وفيسر ٻورو ڪيو. هن چيو، "فلاڻا، سنت جيڪو
ه، وڌو سو گهه نه، ٻر گلئسر ٻـن هئـي. جيڪا
وت هئي سا پٽوت ڪو نه هئي، ٻر ٻوليشيم ٻرمگنيٽ
و. مان توکي ٻرٻوگ ڪري ٿو ڏيکاريان." واقعي
ندس ٻرٻوگ ٺيڪ هو ۽ منهن جي من جـو ٻوجهه
لڪو ٿيو.

اهڙي طرح ٻئي دفعي ڪنهن ٻڌايو ته، فلاڻـي
ندر ۾ ڪنهن کي ديوي ٿي اچي. مندر جو ٻوڄاري
هڙو ته ٻهتل آهي، جو سندس هٿن ۾ ديـوي مالا
ي ڪرٻا سان ديوي جو سندور ٿو اچي ۽ سندس
ت ڳاڙها ٿي ٿا وڃن. مون ڏٺـو ته ڳالهه واقعي
چي هئي. ٻوڄاري ٻهرٻانين جهولڻ لڳو. جهولندي
هو ليندي سندس هٿ ڳاڙها ٿي ويا. جڏهن سندس
ٿن ۾ سندور هو. مان گهر آيس ۽ سوچـڻ لڳس.
هر وارا سوچڻ جو سبب ٻڇڻ لڳا. مون کين سڄي
قيقت ڪري ٻڌائي.

ڪرڻ لڳو. مان سندس ڳالهين مان متاثر ٿيس. مون
کيس چيو ته مان ضرور ايندس. مون کي وشواس
ڪونه هو پر آءٌ هر تماشو ضرور ڏسندو هوس. وري دل
۾ خيال ٿيو ته متان سنت ٺهيل هجي. مان اُنهي
ڏينهن ٺيڪ پوري وقت تي وڃي پهتس. ڪافي
پبلڪ هئي. مان به انهن مان هڪ هيس.

وڏو سنت زور زور سان سنسڪرت ۾ منتر
اُچارڻ لڳو. هڪ وڏو سرن جو ڪنب ٺهيل هو،
انهيءَ ڪنب ۾ ناريل جو ميٽن وارو ماسو مٿي اُڀو ڪري
رکيو ويو. انهيءَ ناريل جي ميٽن مٿان اسان کي
ٻڌايو ويو ته کيس وڏو ٿو وڃي. گهڻي جي مٿان ڪاري
ڀوت وڏي وئي. ڀوت وڃڻ سان باه ٻرڻ شروع
ٿي وئي. انهيءَ مٿان ننڍا ڇوڏا وڏا وڻا ۽ باه
زور زور سان ٻرڻ لڳي. اهو ڏسي ڪري سڀئي
پبلڪ سنت جي جئه جئه ڪرڻ لڳي. سنت کي
پئسا ڏيڻ لڳا. ڪي وري سنت تي هار وجهڻ
پيري پوڻ لڳا. اهو حال ڏسي مان سوچ ۾ پئجي
ويس. مان به سنت کي داد ڏيڻ لڳس ته واقعي
سنت ڪرامت ڏيکاري. پر مون کي اعتبار گهٽ
ٿي آيو. پر ٿوري وقت لاءِ اعتبار اچي ويو. ڪجهه
ڏينهن ڪانپوءِ منهن جو گرو مهراج ڪشمير کان آيو.
انهيءَ سان ڳالهه ڪيم ڇاڪاڻ ته گرو جن خود ڪرامت

شبنم

جڏهن مان پنهنجي دوست لڇمڻ سان آفيس ۾
ڻ ويندو هوس ته انهيءَ جي آفيس ۾ هڪ ڇوڪري
سندو هوس جيڪا شوق جي پڪنيائي هئي. هن جي
س ۽ آفيس ۾ سندس ميز جي خاني ۾ شوق جي
ر لئي پيئي هوندي هئي. اُتر پڪڙ جو آفيس ۾
هڙڻ کان اڳ هوءَ پنهنجي آفيس ۾ ٿهيل شوق جي
ند ۾ مٿو ٽيڪي پوءِ آفيس ۾ اندر گهڙندي هئي.
وءِ هميشه مون کي گهٽو ڪري اس اسٽنڊب لي
ندي هئي. سندس شڪل جو رنگ گورو هو.
تر پڪڙ جو هوءَ ڪنهن انگريز جو پار لڳندي
هئي. سندس وار ڪڪا هئا. ڳالهائڻ جي تمام مٺي
هئي ۽ فضيلت واري هئي. مون ڪڏهن به ڪيس
صو ڪندو ڪونه ڏٺو هو. اس ۾ رش هوندي
هئي ته هوءَ چپ ڪري اس ۾ ايٺي هوندي هئي.
ڪنهن کي به هڪ اکر ڪونه چوندي هئي. سندس
نهن لي ڪارو ٽر سيٺي کي پاڻ ڏانهن ڇڪيندو
دو. سندس نرڙ لي هميشه بندي لڳل هوندي
هئي.

منهن جي نونهن جهڙا ڊاڪٽر پاڻي هئي، تنهن ٻڌايو تہ پهرائين هٿن کي صابڻ جو پاڻي هڻو، اُنهيءَ جي مٿان فينوفٿلين جو ليپ هڻو. پوءِ سڪي ويندا. پوءِ ڪنهن وقت جادوگري يا ڪرامت ڏيکارڻي هجي تہ هٿ مهٽيو تہ هٿ پاڻيهي ڳاڙها ٿي ويندا. ماڻهو ائين سمجهندا تہ ديوي ماتا پنهن جي ڀڳت کي سندور هٿن ۾ پرساد جي روپ ۾ ڏنو آهي.

هاڻي ڏسڻ ۾ ايندو تہ انسان، انسان کي ڪهڙي طرح ٿو بيوقوف ٺاهي ۽ پنهن جي طرف ٿو ڇڪي. پر سچو سنت يا مهاتما اهڙا ڪم ڪو نہ ڪندو. اهو سڀ ڪم پاکنڊين جو آهي، جيڪي اسان جهڙا ڏکي ۽ سادا انسان ٿا ڦاسائين.

ڪري نه ٿوان.“

لڇمڻ چيو، ”ادا ڪريو نه پيو آهيان. وڏ پڪ ڇا
ڪرندس.“ لڇمڻ ٻروليڻ ۾ ڳالهائي رهيو هو.

مون چيو، ”لڇمڻ ٻروليڻ ۾ نه ڳالهاءِ. تون صفي،
صفي ٻڌاءِ نه توسان ڪهڙي ماجرا آهي؟“

لڇمڻ دل جو حال ڏيندي چيو، ”ادا جنهن
ڇوڪريءَ لاءِ تون پڇي رهيو آهين، انهيءَ جو نالو
شبنم آهي. هوءَ ٻهن جي ڌرم جي ڪونه آهي.
هوءَ ڪرستان آهي.“

مون کيس چيو، ”جيڪڏهن هوءَ ڪرستان آهي
ته ڪا وڏي ڳالهه ڪونه آهي. مون ته سمجهو ته
هوءَ ڪا هندو ڇوڪري آهي. ڇاڪاڻ ته سندس
ـرڙ تي ٻندي لڳل آهي. شو جي مورتي سندس
ـز جي ڪاڻي ۾ پيئي هوندي آهي. آئيس ۾ ڪهڙڻ
ان اڳ شو جي مندر ڪـي هٿ جوڙيندي آهي.
الٽي تون ٻڌاءِ نه هندو ۽ ڪرستان ۾ تفاوت ڪٿي
ـو. هوءَ نه اڳ ٿي هندن جهڙيون رسمون هلـي
هي آهي. هوءَ به توسان پيار ڪري رهي آهي.
سان شادي ڪرڻ لاءِ تيار آهي. پوءِ توکي اعتراض
اجو آهي؟“

لڇمڻ چوڻ لڳو، ”مون کي ته ڪو به اعتراض
ڪونه آهي. پر شبنم جي مائٽن کي اعتراض آهي.

موهن جي دل ۾ خبر نه آهي ڇو اڻ سڌس ٿالي ٻيڻ جي پيدا ٿي. هڪڙي ڏينهن موهن پنهنجي دوست لڇمڻ کان پڇيو، "لڇمڻ، جيڪا ڇوڪري توسان گڏ تنهن جي آفيس ۾ نوڪري ڪندي آهي، اُنهيءَ جو نالو ڇا آهي؟"

موهن جي ٿالي ٻيڻ تي لڇمڻ موهن کان وڌيڪ پڇا ڪرڻ لڳو. موهن کيس سچي حقيقت ڪري ٻڌائي. موهن جي ڳالهه ٻڌي ڪري لڇمڻ ٿڌو ساهه کڻيو ۽ چوڻ لڳو، "يار تون جنهن ڇوڪريءَ لاءِ پڇي رهيو آهين، اُنهيءَ ڇوڪريءَ تي خبر نه آهي نه ڪيترا ڇڙا فدا آهن؟"

موهن چرچو ڪندي چيو، "ڇا تون به اُنهن مان هڪ آهين؟"

لڇمڻ چوڻ لڳو، "مان هن جي مٿان فدا نه ڇا! پر جان ڏيڻ لاءِ تيار آهيان."

موهن چيو، "تون ساڻس شادي ڇو نه ٿو ڪرين؟"

لڇمڻ چيو، "مان ساڻس شادي ڪرڻ لاءِ تيار آهيان، پر رستي تي ڪافي ڪنڊا آهن. جنهن لاءِ هلڻ ڏاڍو مشڪل آهي." ايترو چئي ڪري لڇمڻ چپ ٿي ويو. موهن ڏٺو ته لڇمڻ جهٽڪ ڏئي رهيو هو.

موهن کيس چيو، "لڇمڻ تون پاڻ سنڀال ڪري

ڪاٽپ ڏيندي ڪيس سچي حقيقت ڪري ٻڌائي.
ن ڏنو ته شبنم جي منهن تي خوشيءَ جي لهر
انچي وئي. هوءَ به منهن جي خيالات سان شامل راء
. مان به موقعي جي تاڙ ۾ هيس. هڪڙي ڏينهن
ڙ و موقعو مليو ويو. مان ٻنهي کي ڳالهه ولي ڪري
ادي ڪرائي. منهن جي گهر واري چوڪريءَ جي
ءَ آڻي ايندي. لطيف جا دوست سڏس مانت
ي اهتا.

انهيءَ ڏينهن ٻنهي گهر وسايو. شبنم لطيف سان
ڻ وئي ۽ پنهن جي پيڪي گهر ڪوٺ وئي. راهب
امين شبنم کي پنهن جي گهر نه ايندو ڏسي ڪري
ڻن کي ڪافي فڪر ٿيو. ڪين ٻ پ هوا ـــ ڪٿي
بنم شادي نه ڪري وئي هجي. انهيءَ خيال سان
و لطيف جي گهر آيا، ڏٺائون نه لطيف ۽ شبنم ٻئي
هڪ پلنگ تي ويٺا آهن. اهو حال ڏسي شبنم جو
يءَ پوءان پير ڪري هليط لڳو.

انهيءَ وقت شبنم پنهن جي ماٽن کي چيو،
امين جان ۽ اباجان پنهن جا مبارڪ هٿ اسان ٻنهي
ي مٿي تي رکندا وڃو. توهان اسان ٻنهي کي دعا
ڪر ٻو."

اهي اکر ٻڌي شبنم جي پيءَ جي دل ٻڌي. هن
نهن جي زال کي چيو، "تون ٻنهي کي دعا ڪر."

هو نٿا چاهين ته هوءَ ڪنهن هندوءَ سان شادي ڪري. اها ڳالهه سندس مائٽ چڱي طرح ڄاڻن ٿا. هن جي مائٽن ۲، ۳ دفعا مون کي مارڻ جا دڙڪا ڏنا آهن. هن شبنم کي نوڪري ڇڏڻ لاءِ زور به ڀريو آهي. پر هوءَ نوڪري ڇڏڻ لاءِ تيار ڪونه آهي. شبنم کي منهنجي لاءِ ڪافي پيار آهي. هوءَ ڪڏهن ڪڏهن منهنجي گهر به ايندي آهي. مون سان گڏ روٽي به کائيندي آهي ۽ چانهه به پيئندي آهي. هڪڙي دفعي مان بيمار ٿي پيس. هن منهن جي ٦ ڏينهن سيوا ڪئي. هن کي مون سان ملڻ يا شادي ڪرڻ تي ڪو به اعتراض ڪونه آهي پر سندس مائٽن کي ڪير سمجهائي. انهيءَ ۾ شڪ ڪونه آهي ته سندس ماءُ هندو آهي. هوءَ شبنم جي شادي مون سان ڪرائڻ لاءِ تيار آهي. پر سندس پيءُ انهيءَ ڳالهه ۾ خوش ڪونه آهي."

مون لڇمڻ کان پڇيو، "ڇا تون سچ پچ شبنم سان شادي ڪرڻ چاهين ٿو؟ مان ڇوڪريءَ جو پيءُ ٿي ڪري شادي ڪرايان. اڳتي جو ڪجهه به ٿيندو ته مان پاڻيهي منهن ڏيندس. تون صرف پنهنجي ارادي تي محڪم رهه. مان اڄ ٿو شبنم سان ڳالهايان."
ائين چئي ڪري مان لڇمڻ کي ڇڏي ڪري وڃي شبنم سان گڏ وڃي مليس ۽ ويٺس. مون کيس پنهنجي

شبنم جي ماءُ ٻنهي جي خاوند کي چيو، "تون اسـ
سڀني دل سان ٻارن کي دعا ڪر ۽ دل مان نفرت
جو ٻج ڪڍي ڇڏ ۽ محبت جو ٻج پوک." اهو ٻڌي
ڪري شبنم جو پيءُ ٻنهي جي زال سوڌو اڳتي وڌيو
۽ ٻنهي کي دعا ڪيائين ۽ واپس پنهنجي گهر وريو.
لڇمڻ جيڪو ٻنهي جي زندگي ۾ هڪ اڪيلو انسان
هو، تنهن ٻنهي جو گهر وسايو. هو ڀڳوان جي ڪرپا
سان شبنم کي ٻنهي جو دل گهريو گهر مليو.
